

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Detail freskost „Salvitoojad naised Kristuse haua”. Mileševa klooster, Prijepolje, Serbia, 12. sajand.

Ingel pöördus naiste poole ja ütles: „Teie ärge kartke! Ma tean, et te otsite ristilöödud Jeesust. Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud, nõnda nagu Ta ütles. Tulge, vaadake paika, kus ta magas! Ja minge kiiresti, öelge tema jüngritele, et Ta on üles äratatud surnust!” (Matteuse 28:5-7)

Paastust. Metropoliit Stefanus ja patriarh Bartolomeus. Lk 2–3 / Patriarh Bartolomeuse pöördumine Ukraina diplomaatilise korpuse ja Istanbuli ukraina kogukonna poole Vene sissetungi kolmanda aastapäeva puhul. Lk 3 / Maailmapoliitikast paastuajal. Ülempreester Mattias Palli. Lk 4 / Vaimulikupühitsused. Lk 5–7 / Suur laupäev – Kristus surmavallas. Munkpreester Serafim Seppälä. Lk 8–9 / Ta on üles tõusnud! Ülempreester Nikolai Päts. Lk 16–17 / Uinus EAÕK Tartu piiskop Eelija. Lk 17–18 / EAÕK Vändra apostlite Peetruse-Pauluse koguduse kirikukoori palverännak Pärnu- ja Läänemaa EAÕK kirikutesse. Luule Pöder. Lk 24 / Uus Usk ja Elu. Lk 24 / **LASTELEHT**: Väikese Niguli suur ja püha nädal. Lk 10–15.

Foto: Gennadi Baranov 2019

A rmsad vennad ja õed!

Oleme taas kutsutud Jumala armust osalema sellel pikal teekonnal, mida paastutriod meile pakub ning mille lõpppunktiks on kohtumine meie Issanda Jeesuse Kristusega. Kohtumine, mis hõlmab endas püha risti katsumust ja Tema ülestõusmise auhiilgust. Teisisõnu on see aeg, mis paneb proovile meie endi usu, nii et me vaatame hoolikalt ja siira tähelepanuga uuesti läbi kõik meie vaimsed ja kõlbelsed liialdused, mis on meile omased iga kord, kui anname järele kerguse, hoolimatuse, laiskuse ja hooletuse kiusatustele,

olgu siis seoses palvega, seoses Jumala otsimisega või jumaliku tõega, mille eest me kõik kirikus vastutame.

Ma julgen siinkohal väita, et just sellel tukkumise ja loiduse eest hoiatab püha Efrem Süürlane, kui ta manitseb meid väsimatult lahti ütlemale laiskuse vaimust, võimujanust, tühjast lobisemisest ja ebatervislikust uudishimust, ühesõnaga kõigist neist meie hinge pahedest, mis hävitavad meid pidevalt, ja kutsub meid üles end selle asemel riietama meeletuuse, alandlikkuse ja kannatlikkuse ning armastusega: see viimane jääb igaveseks vaimseks ja hävimatuks relvaks Kurja ja tema sõjaväe vastu. Need vaimulikud relvad teevad meid otsekui puhtaks klaasiks, millest Jumala armu valgus läbi paistab. Nõnda oleme nagu esmaloodud inimene, kes oli üleni pööratud valguse poole ja muutus üleni valguseks.

Ärgem unustagem kunagi, et siin maailmas me teeme palju pattu, vastutame ebaõigluse eest ja rikume Jumala käske. On tõsiasi, et me oleme Jumala vastu sõnakuulmatud; me ei hooli Tema pühast tahtest ja muutume seega erinevalt oma esivanematest läbipaistmatuks, ning arm

Paastust

ei voola enam meist läbi. Just nii saame määratleda pattu: see on Jumala armu kaotamine, mis meile ülalt antakse ja koos sellega antud tõeline valgus, mille kaotamine jätab meid lõpuks ilma igavesest elust.

Midagi pole aga kadunud ja kui juhtub, et otsustame sel pikal iga-aastasel paastuajal vaevanagemise ja vaimuliku võitluse ette võtta, saame vastutasuks kindlustunde, et nüüdsest pole Jumal enam kaugel, et elu ja tervenemise allikas on väga lähedal. Me kogeme, et Jumal pole enam ainult keegi meist väljaspool ja et meie süda võib taas saada allikaks, millest voolavad igavese elu veeojad. Selleks julgagem nagu evangeeliumi kadunud poeg naasta Isa koju (Luuka 15:11-32). Julgagem tunnistada nagu tema: „Isa, ma olen pattu teinud taeva ja sinu vastu, ma ei väärin enam, et mind su pojaks kutsutaks...” Selleks käigem korrapäraselt pihil; käigem sagedamini jumalateenistustel, mida meie kogudustes peetakse, olgem rohkem valmis andestama, olgem kannatlikumad. Õige paast õpetab meid olema kainemad, sihikindlamad leppima, alandlikumad, halastavamad ligimeste suhtes, kuulekamad Jumala käskudele. Suure paastu aeg kutsub meid saama rohkem inimesteks, kes

on usinad, elavad sügavas palves, osalevad tihti jumalikul armulaual, et toita end meie jumaliku Päästja ihu ja verega, ning tunnistada armastust kõigi olendite vastu, kes nad ka poleks.

Nii et jätame kõrvale oma kahtlused ja hirmud. Järgigem õiglasi ja pühi inimesi, õndsaid, kes on võidelnud „head võitlust” ning keda on taevas selle eest kroonitud. Just sellisel viisil juhime oma hinge Jumala tundmise juurde, valguse juurde, mis ei kustu kunagi, et jõuda ühel päeval sihile: oma tõelise pääste sadamasse.

A rmsad vennad ja õed!

Kuulakem selle paastuaja lõpus Kristuse häält, mis ütleb meie südamele: „Mula laps, su patud on sulle kõik andeks antud!”

See on meie programm sel ainulaadsel ajal, mil Jumala lõpmatu armastus ja halastus igauhe vastu avaldub eriti tuntuval moel; selline on ka meie tee lõpp siin maa peal. See algab meeletuusest ja puhastumisest ning lõpeb tõelise anni ja jumaliku auhiilguse töötusega, mille Jumal on inimese jaoks igavesest ajast andnud. Ja igaveseks ajaks. Amen!

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Patriarh

Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Õpetuskõne Püha ja Suure Paastu alguses

Kõiki häid ande jagava Jumala heameele ja armu läbi oleme astumas pühasse ja õnnistatud neljakümnapäevasesse paastu- ja meeletuuseaega. See on aeg täis vaimulikkust ärksust ja teekond, mida käime koos Issandaga, kes läheb vastu oma vabatahtlikele kannatustele. Me käime seda teed, et jõuda kummardama Tema helget ülestõusmist ja oleksime ka ise väärilised minema maiste asjade juurest üle sinna, „Mida silm ei ole näinud ega kõrv kuulnud ja mis inimsüdamesse ei ole tõusnud” (1Kr 2:9).

Vanas kirikus oli suur ja püha paastu usuõppijate ristimiseks ettevalmistamise aeg, mis lõppes selle püha talitusega ülestõusmispüha eelõhtul. Ristimisele viitab ka see, et me mõistame ja elame suurt paastu kui erilist meeletuuseaega. Meeletuuse kutsutakse „ristimise meeldetuletamiseks”, „teiseks ristimiseks”, „uue elu leping Jumalaga” – teisisõnu on meeletuuse ristimise andide taaskogemine ja lubadus Jumalale alustada uut elu. Paastuaja jumalateenistused ja

kirikulaulud loovad seoseid usklike vaimuliku võitluse ning Issanda paasa vahel, näidates, kuidas neljakümnapäevane paast on paasarõõmu ettemaitmine.

Püha ja suur paast on paras aeg aduda meie usu sügavust ja rikkust kui isiklikku kohtumist Kristusega. Õigesti on rõhutatud, et ristiusk on äärmiselt isikuline, olemata üksikisikukeskne. Usklikud kohtuvad Kristusega, tunnistavad ja armastavad Teda, kes on „tõeline ja täiuslik inimene, esimene ja ainuke” (püha Nikolai Kavasila). Tema ise kutsub kõiki pääsemisele ja kutsub ka iga inimest isiklikult, nõnda, et igauhe vastus oleks alati juurdunud ühises usus, kuid samas ka ainuline.

Tuletame meelde Pauluse ülevaid sõnu: „Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseene loovutanud minu eest” (Gl 2:20). Siin ei vastandu „minus”, „mind” ja „minu eest” kuidagi „meile” või „kõigi pääsemisele”.

Vabaduse apostel, kes oli ülimalt tänulik Kristuses uuestisündimise taevaste andide eest, võtab ühise enese omaks, nii et Jumala aegade-eelne Sõna on otsekui saanud inimeseks ja tõusnud üles surnuist tema eest isiklikult.

Meie kõigi vabaduse kogemus, meie Musu kui Kristuse antud vabaduse tõekselamine, on midagi ainulist ja sügavalt isiklikku. See Kristuse kõige tõelisem vabadus väljendub ligimesearmastuses ja tegelikus abis kaasinimesele, nii nagu seda on kirjeldatud tähendamissõnades halastajast samaarlasest (Lk 10:30-37) ja viimsest kohtust (Mt 25:31-46), aga väljendub ka lugupidamises loodu vastu ning hoolitsuses loodu eest ning selle tänusalaslikus kasutamises. Vabadus Kristuses on oma iseloomult isikuline ja tervikut hõlmav. See vabadus ilmneb iseäranis püha ja suure paastu ajal askeesi ja paastu mõistmise viisis. Kristlik vabadus kui ehtne ja täiuslik olemisviis ei tunne süngest askeetlusest, elu ilma armu ja rõõmuta otsekui Kristus poleks tulnudki. Paast pole ka ainult roogadest loobumine, vaid pattudest taganemine, võitlus isekuse vastu, armastav pöördumine iseene juurest ligimese vajaduste poole ning südame põlemine kogu loodu pärast. Suure paastu kogemus toidab kõikehõlmavat vaimust. Paast on

teekond paasa poole ja „Jumala laste kirikuse vabaduse” (Rm 8:21) ettemaitsmine.

Me palume meie Issandat Jeesust Kristust, et Ta laseks meid käia püha ja suure paastu teekonnal askeesis, meeleparanduses, püsivuses, palves ja jumalikus

vabaduses. Me lõpetame oma vaimuliku isa Halkedoni metropoliidi Melitoni sõnadega, mida ta lausus jumalikul liturgial piimastloobumise pühapäeval 1970. aastal Ateena katedraalis: „Me astume suurde paastu ja meie sügav ootus on ülestõusmise nägemus, ime ja kogemus, mis on

õigeusu kiriku ülim kogemus. Kui me liigume selle nägemuse ja kogemuse poole mitte kui need, kes poleks andeks saanud ega andeks andnud, mitte üksnes lihast ja rasvast paastudes, mitte silmakirjalikena, vaid jumalikus vabaduses, vaimus ja tões, tõe vaimus ja vaimu tões.”

Suur ja püha paast 2025. aastal

† **Bartolomeus,**
Konstantinoopoli patriarh,
teie tuline eestpaluja Jumala ees

Kõrgestipühitsetud Joannina metropoliit Maksim, Pühitsetud Halikarnassose piiskop Adrian, Väga austatud parlamendiliikmed, väga austatud Ukraina peakonsul, Teie Ekstsellentsid, aulised isad, ukraina kogukonna liikmed, armsad lapsed Issandas!

Vene Föderatsiooni ebaõiglasest ja laastavast sissetungist Ukrainasse on möödunud kolm aastat. Selle aja jooksul on kaotatud lugematu arv elusid, hävitatud kodusid ja terveid kogukondi ümberasustatud. Perekonnad on lahku kistud, linnad on varemetes ja miljonid on sunnitud pagendusse. See sõda on jätnud sügavad haavad – mitte ainult maale, vaid ka kannatajate südamesse.

Kui koguneme palvesse siin pühakojas, mis on selle linna ukraina keelt kõnelevate usklike vaimne kodu, kinnitame veel kord Konstantinoopoli Emakiriku vankumatut solidaarsust Ukrainaga. Oleme algusest peale selle agressiooni hukka mõistnud, toetanud Ukraina suveräänsust ja mõistnud hukka imperiaalsed võimupüüded, millel pole tänapäeva maailmas kohta. Kristuse Püha ja Suur Kirik ei saa jääda ükskõikseks, kui valitseb ebaõiglus.

Palvetame hukkunute, leinajate, haavatute ja ümberasustatute eest, kes igatsevad koju tagasi. Tuletame meelde tänast evangeeliumi, mis meenutab meile, et teenides kannatajaid, pagendatuid ja vangistatuid me teenime Kristust. Jumal ei unusta pagulasi, kes on kaotanud oma ko-

du, lõhkirebitud perekondi ega vangistuses viibijaid. Meie südameist tõuseb palve võõrsile viidud laste ja sõjavangide eest. Andku Issand lohutust nende lähedastele, toetagu neid ja lasku neil rahus koju jõuda.

Ukrania on üle elanud tohutuid raskusi, sealhulgas holodomori, kunstliku näljahäda, mis tõi kaasa miljoneid surmajuhtumeid. Selle maa inimesed on kannatanud tagakiusamise ja süstemaatiliste katsete all nende identiteeti kustutada. Ometi on nad läbi iga katsumuse jäänud vankumatuks, säilitades oma usu, keele ja kultuuri. Tänapäeval võitleb Ukraina taas mitte ainult oma territoriaalse terviklikkuse, vaid oma olemasolu eest.

Ükski jõud ei suuda kustutada sellise rahva vaimu, kes keeldub murdmast. Ühelgi rahval pole õigust oma tahet teisele peale suruda ja ükski võim ei saa kustutada rahva ajalugu. Ukraina suveräänsus ei ole vaidlustatav ja selle üle ei saa ka diplomaatia sildi all läbi rääkida.

maailmast ehk nn Russki Mirist ning kogu endine Nõukogude Liidu territoorium, sh Eesti, peab kuuluma Venemaa Föderatsiooni mõjusfääri. See on üleskutseks ka Eestis elavatele Moskva Patriarhaadi õigeusklikele, et teiste seas on vaenulik riik ka Eesti, kelle vastu käib püha sõda.

Eesti riigil on kohustus kaitsta oma elanikkonda terroristliku režiimi mõjude eest. Riigikogu tunnistas 6. mail 2024 Moskva Patriarhaadi sõjalist agressiooni toetavaks organisatsiooniks. Politsei- ja Piirivalveamet keeldus julgeolekukaalutlustel pikendamast Moskva Patriarhaadi Eesti piiskopkonna metropoliidi Eugeni ajutist elamislubade tänavu veebruaris ning metropoliit oli kohustatud Eestist lahkuma. Jul-

Kui me jätkuvalt palume oma Issandat, mõistame, et tõelist rahu ei saa dikteerida jõu või tujudega väljastpoolt. See protsess peab kaasama Ukraina võrdväärse osalejana kinnitama oma õigust eksisteerida ilma hirmuta ja tooma tervenemist võitlusest laastatud maale. Tunnustame president Zelenski väsimatuid jõupingutusi Ukraina suveräänsuse ja terviklikkuse kaitsmisel.

Rahvusvaheline üldsus ei tohi pilku raskõrvale pöörata ega lasta end petta valenarratiivide ja väärteabega. Rahvusvaheline üldsus ei tohi lubada rõhumise jätkumist ega nõustuda põhiõigusi kahjustavate kompromissidega. Tulevik tuleb rajada rahvusvahelise õiguse, enesemääramise ja vastastikuse austuse kindlale alusele, mitte sunnile ja allumisele.

Täna meenutame õigeusu kiriku ka lendri järgi viimast kohtupäeva. See päev tuleb meile meelde, et meie teod on olulised – et me vastutame selle eest,

kuidas reageerime viletsusele, ülekohtule ja türanniale. Sõda Ukrainas ei ole pelgalt rahvastevaheline konflikt; see on moraalne proovikivi Euroopale ja kogu maailmale. Sõda nõuab valimist tõe ja pettuse, õigluse ja rõhumise vahel. Täna tehtud otsused kujundavad ajalugu, määrates kindlaks, kas valitseb ausus või jätkub julmus ja vihkamine.

Valmistudes pühaks ja suureks paastuks, mõtisklemise ja vaimse uuendamise ajaks, palvetagem, et me pühen-duksime tõe, leppimisele ja rahule. Nii nagu Kristuse ülestõusmine järgneb Tema kannatustele, usume ka meie, et Ukraina tõuseb uuesti üles, et sõja pimedus ei kesta ja õiguse valgus särab uuesti.

Oikumeeniline patriarhaat on jätkuvalt vankumatult pühendunud Ukrainale ja selle vagale rahvale. Lootes sõja kiirele lõpule ja haavatute paranemisele, räägime jätkuvalt tõtt, kuulutame õiglust ja seisame nende kõrval, kes kannatavad. Ootame päeva, mil Ukraina ja kõik rahvad saavad elada rahus, turvalisuses ja vabaduses.

Issand õnnistagu Ukrainat jõu ja visadusega! Ta lohutagu leinajaid, tervendagu vaevatuid ja toogu vangidele vabadust. Juhtigu Ta kogu inimkonda tuleviku poole, kus valitseb voorus, austatakse tõe ja kooskõla saab tegelikkuseks.

Jumal õnnistagu teid kõiki!

Eesti on teel ühtse õigeuskiriku poole

Eesti Vabariigi Siseministeriumis algatatud kirikute ja koguduste seaduse muutmise eelnõu, mida praegu arutab Riigikogu, ei ole suunatud mitte usuvabaduse piiramisele, vaid riigi julgeoleku tugevdamisele.

Vene õigeusu kiriku ehk Moskva Patriarhaadi kirikupea patriarh Kirill kutsus 27. märtsil 2024 üles pühale sõjale, mis seisneb sihtmärgina ka „satanismi” mõju all oleva läänemaailma vastu võitlemises. See tähendab, et vastandutakse agressiivselt Euroopa väärtusruumile. Patriarhi sõnade kohaselt peab Ukraina olema osa Vene

geolekuohule on kolm aastat järjest juhtinud tähelepanu ka Eesti Välisluureamet ja Kaitsepolitseiamet oma aastaraamatutes. „Venemaa mõjutustegevuse tänini toimivad instrumendid Balti riikides on Venemaa juhtkonna ja eriteenistuste suuniseid täitva Vene Õigeusu Kiriku (VÖK) kohalikud harukirikud,” kirjutab Välisluureamet oma värskes aastaraportis. „Surve avaldamiseks Balti riikidele levitab Venemaa juba praegu ja nähtavas tulevikus ajaloovõltsinguid ning rahvusvahelisi laimukampaaniaid õigeusklike tagakiusamisest ning püüab õigeusu ja traditsiooniliste väärtuste kaitsmise ettekäändel konsolideerida Vene propagandat levitavaid mõjuisikuid.”

Russki Miri ideoloogia on provokatiivne, ekspansionistlik ja mittekristlik, ütles Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku metropoliit Stefanus. „Praeguse probleemi alge pole eestlaste ega sinise riigi tekitatud, vaid Moskva patriarhi loodud,” toonitas metropoliit, lisades, et Moskva Patriarhaat on kuulutanud ja toetanud ka Eesti kirikut puudutavat ülimalt ohtlikku etnofüetistlikku Russki Miri õpetust. „Riik on selgelt mõista andnud, et neil pole kavatsust koguduste usu kinni panna, vaid küsitakse osaduse katkestamist Moskvaga,” selgitas metropoliit.

Riigikogu menetleb praegu kirikute ja koguduste seaduse muutmise eelnõu, mille jõustumisel keelustatakse Eestis usuor-

Kirikuelu

ganisatsioonide tegevus, mis juhitud välisriigis asuvast märkimisväärse mõjuga isikust või ühendusest, kui see kujutab ohtu Eesti riigi julgeolekule, põhi-seaduslikule või avalikule korrale, toetab sõjalist agressiooni või kutsub üles sõjale, terrorikuriteole või muul viisil relvajõu õigusvastasele kasutamisele või vägivaldale. Praegusel juhul on Eestis sellisteks organisatsioonideks Moskva Patriarhaadi Eesti piiskopkond, Pühtitsa nunnaklooster ja Tallinna Aleksandr Nevski kogudus, mis alluvad kanooniliselt Moskva patriarhile.

Seaduseelnõu menetlemisel kutsus Riigikogu õiguskomisjon erinevad osapooled, sh Moskva Patriarhaadi kiriku esindajad ja teoloogilised eksperdid, laiendatud istungile, et saada probleemistikust terviklik ülevaade. Eelnõu on läbinud Riigikogu esimese lugemise.

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku metropoliit Stefanus on teinud Moskva Patriarhaadi Eesti piiskopkonnale ettepaneku moodustada Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku vikariaat, mis pakuks neile kanoonilist

kaitset Eesti kiriku jurisdiktsiooni kaudu. „Ütlesin meie vendadele venelastele, et mul pole mingit plaani allutada nende kirikut meile,” ütles metropoliit Stefanus. Vikariaadi moodustamise idee teostamisel meenutaksid praeguse Moskva Patriarhaadi Eesti piiskopkonna piiskopid liturgiatel Moskva patriarh Kirilli asemel Eesti metropoliit Stefanuse nime ning võimalusel teeniksid vahel koos metropoliit Stefanusega. Samas jääks venekeelsetele kogudustele võimalus järgida oma kiriklikku traditsiooni, nagu see oli ka enne

teist maailmasõda. See otsus taastaks ka armulauaosaduse Eestis, mille Moskva Patriarhaat katkestas ühepoolset 2019. aastal. Metropoliit selgitas ka oma ettepaneku eesmärki: „Vaatomata praegusele raskele ja keerulisele ajale, mida Eestis elavad õigeusklikud kogevad, on tekkinud võimalus leida üheskoos lepitust ning valmistada ette tulevikku, kus oma kiriklike põhimõtete ja aluste juurde jäädes saavad kõik Eestis elavad õigeusklikud rahus ja armastuses koos eksisteerida,” lausus ta.

Foto: Endel Apsalon 2017

Kõige kõvem trump

Ülempreester Mattias Palli

Õndsas paastuaja rahu rikub see aasta süngene ärevus, mis on meie ja teiste siitkandi rahvaste peale laskunud. Tahes-tahtmata mõtleme nüüd, kui kirikuaasta kutsub meid valmistuma Issanda ülestõusmiseks paastu, meeleparanduse ja ilmalike kirgede piiramisega, üha enam maailmapoliitikale. Kas jääme vabaks ja iseseisvaks või muutume jällegi peenrahaks suurriikide vahelistes tehingutes? Kas meie möödunud aastasajal nii palju kannatanud kodumaa saab veel rahus elada või peab meie rahvas jälle nägema õudu, hävitust ja allutamist julmale vaenlasele? Ja isegi kui nii ei juhtu, on arvata, et maailm pole enam endine, ja pisut karva vahetanud vana vastalise kõrval näeme ehmatuse ja tülga-õudusega ka mõne senise suure toetaja ja kaasvõitleja seljapööramist.

Kirjutame seda märtsi keskpaiga seisuga ja kuidas on asjalood muutunud ajaks, kui leht ilmub, pole teada. Küllap on midagi edasi arenenud, aga vaevalt, et põhisuunad on muutunud või et Venemaa vallutussõda Ukraina vastu on mingi püsivama rahuga lõppenud. Saati siis on saabunud selgus kaugema tuleviku osas. Kõige selle kohta on poliitikaatlejad ja teised paljud mõtteid avaldanud, aga vaadake asjadele ka vaimulikust, mitte üksnes poliitilisest ja ühiskondlikust küljest, sest meil on midagi enam: lootus ja usk ning igavikuline maailmanägemus.

Teadagi ei õpeta pühakiri ega kiriku pärimus meile, et siin maailmas oleks midagi

kindlat ja püsivat – või kui, siis on selleks patt ja ülekohus. „Aastad lähevad, patud püsivad, türannid valitsevad...” kirjutas üks keskaegne dominikaani munk Tallinnas. Jah, üheski maailmanurgas pole mingit kindlust püsivale rahule, õnnele ja edenemisele. Pigem näeme ju evangeeliumites, Ilmutusraamatus ja mujal hoiatusi raskete aegade ja koguni maailma lõpu eest: „rahvas tõuseb rahva vastu” (Mk 13:8), ütleb ju meie Issand ise. Nõnda on see olnud muistsest pattulangemisest peale; juba teises põlvkonnas tappis üks vend teise – Kain Aabeli. Kujutus „ajaloo lõpust” ning kestvast stabiilsest maailmakorras pole kunagi tõeks saanud, nüüdseks on ajaloo lõpp jõudnud juba heaga ajaloo prügikasti. Ei ole nüüd ega ole ka kunagi enne saanud olla kindel rahu püsimises ja elu õnnelikkuses – isegi niivõrd, kui võrd see siin maailmas üldse võimalik on. Nagu igaüht meist siin maailmas luurab „tontide kuningas surm”, rääkimata igasugu hädadest ja ahastustest, nõnda ähvardavad ka maailma ja rahvaid sõjad, hukatus ja muud hädad. Kuigi see on nõnda olnud inimese paradiisist väljaajamistest saadik, on tänapäeval lisandunud tuumasõja oht ja samuti asjaolu, et looduskeskkonna hoidmise asemel võivad üksteisega nägelemine ja võidurelvastumine tähendada kohutavaid katastroofe tulevikus.

Samas pole meil ka mingit selgust, et just nüüd ja siin „läheb kohe lahti”. Kuigi oht on kasvanud, ei tea me midagi lõplikku. Mingi ohutaust on alati ja igal pool kogu maailma elu taga. Osa hirmudest saab teoks, suurem osa enamasti mitte. Nagu ehk pea igaüks, ja usklik inimene veel eriti, võib rääkida nii mõnestki juhtumist, kus surm, õnnetus või mõni keeruline olukord tundus kindel, läks ometi kõik hästi, Jumal hoidis – nii ei või ka meie tuleviku kohta näha ainult halbu võimalusi. Ka suuremas plaanis ei pea kõige halvemad võimalused tingimata tõeks saama. Me näeme mingeid jooni maailma-asjade arenemises, mis võivad viia teatud lõpptulemuseni, aga kõike, õigemini suuremat osa me siiski ei näe. Selle maailma vägevad ja nende selja taga pahatihti selle maailma vürst ise üritavad mängida oma mängu ja arvavad, et neil on need kangemad kaardid käes. Mõni mõtleb isegi, et tema käes on kõige kõvem trump. Aga neist kõigist üle on veel keegi,

kes seda mängu juhib, kuigi laseb ka almal olijatel mängida, aga viimane ja kõige kõvem trumpkaart on ikkagi Tema käes.

Me muidugi teame, et selle maailma pale mõödub. Põrs lõpuks ei oota me mitte tuhandeaastast riiki siin maa peal, vaid uut taevast ja uut maad. Me ei saa kunagi panna oma peamist lootust sinne langenud olemisviisi püsimisele. Kuid me saame ja peamegi paluma sündmuste kulgemist nii, et saaksime rahus ja muul moel mõistlikus seisus selle uue maailma poole pürgida. Jah, seesama Kogudus, mis hüüab: „Maranata, Issand, tule!”, palub ka „kuningate ja kõigi ülemuste eest, et me võiksime elada vaikset ja rahulikku elu kõiges jumalakartuses ja väärikuses” (1Tm 2:2). Ühtpidi on alati pinget tulevase maailma ja selle maailma vahel: „Ärge armastage maailma ega seda, mis on maailmas!” (1Jh 2:15), teistpidi „nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu” (Jh 3:16).

Selles ristiusu üks suuremaid salasusi peitubki, et meile on juba keset seda maailma antud kokkupuude tulevase eluga. Tulevane elu, jumalariik, pole ainult kuskil kauges tulevikus või kõrges taevas, ta on ka juba ligil ja ilmunud. Ta on juba meie juures sedavõrd, kui me elame ja püsime Kristuses. Kui me oleme Kristusesse ristitud ja Temaga surnud, siis oleme surnud vanale maailmakorrale, patulasele elule, ning meil on sissepääs tulevasesse riiki. Meil pole vaja lõppematult kurvastada ega muretse da selle maailma ja tema korra püsimise pärast. „Maailmas ahistatakse teid, aga olge julged: mina olen maailma ära võitnud” (Jh 16:33). Vaja on jääda kindlaks Jeesusele Kristusele, Tema evangeelsetele käsusõnadele, usule Temasse ning lootusele Tema peale. See on küll ajuti raske, väga vaevaline, aga üks Tema ise aita meid jälle edasi ja juhata meid. Paastuaeg ongi selleks, et süvendada seda teistpoolset igatsust ja oma Issandaga kõndimist meis keset selle maailma toimetusi ja olukordi. Viimased on alati segased, täis ohte ja hirmusid. Kuid siinsamas on ka Jumala töötused ja tulevase elu eelmaitsse, tarvitseb meil ainult probleeme selge pilguga vaadata. Selge pilgu saavutamiseks peamegi

vahel oma välispidiseid tarbeid piirama ning rohkem palvele ja sisemisele vaiku- sele pühendumale, et nõnda näha Teda, kes on selle maailma taga, kõrval ja üle.

Nõnda on meil küll palju kartust ja ähvardavaid ohte, aga meil on ka lootus igavesele elule, mis on meile ilmunud Jeesuses Kristuses keset sedasinast maailma. Me teame, et kõigi siinsete asjade taga valitseb ikka Looja, kuitahes suur võim poleks patuses maailmakorras ka kõrguses langenud inglil ja võimuahnetel inimestel. Igas olukorras ja igal ajal võime loota Jumala peale ning arvestada, et Tema võib meid hoida ka siin maa peal ja pöörata halvema meist eemale. Aga kui ka kõik siin maailmas kokku variseb, olgu isiklikus, kohalikus või koguni üleilmases plaanis, siis on Jumala käes ikkagi kõige kõvem trump. See on igavene elu, mis on töötatud neile, kes on ustavad, Kristusest kinni hoiavad ja eksideski parandavad meelt, sest käivad koos Temaga ja tunnevad Tema armu ette juba siin ning täieliselt tulevas ilmas.

Soome õigeusu kiriku peapiiskop Eelija seati ametisse

Foto: preester Kristjan Oismann 2025

Soome õigeusu kiriku peapiiskop Eelija (Elia; Matti Wallgren) seati ametisse pühapäeval Helsingi Jumalaema uinumise (Uspenski) katedraalis, kuhu oli kogunenud suur rahvahulk.

Jumalateenistus algas peapiiskop Eelija vastuvõtuga, mille järel oikumeenilise patriarhaadi määratud esindaja Austria metropoliit ja Ungari eksarh Arseeni seadsid ta Helsingi ja kogu Soome metropoliidiks. Metropoliit Arseeni pani peapiiskop Eelijale pähe valge klobuki – peakatte, mida Soome õigeusu kiriku peapiiskop, nii nagu ka Eesti metropoliit kannab oma ametitähisena. Samal ajal ütles metropoliit Arseeni „Aksios!”, millele kogu katedraal kajastavasti vastas „Aksios!”. Metropoliit Arseeni luges ette ka Püha Sinodi ametissenimetamise otsuse.

Soome õigeusu kirikut enam kui pool sajandit preestri ja piiskopina teeninud emeriitpeapiiskop Leo pidas mõjuva ja julgustava kõne, milles ta tõi esile ennekõike inimese poolel olemise tähtsust, mõõdukust ja koostööd. Peapiiskop Eelija visandas oma karjasekõnes eesootava ametiaja vaimulikud suunised. Ta rõhutas osadust

Konstantinoopoli patriarhaadiga ja tänas oma eelkäijat Leod muuhulgas julguse eest viimastel aastatel aidata ukrainlasi ja mõista hukka „Vene maailma” ideoloogiat. Peapiiskop Eelija ütles, et kirik on hüljatute ja kannatajate poolel, et kirikule on oluline järjepidevus minevikuga ja samas sirutumine lõpuaegadesse. Ta lubas teha aktiivset koostööd teiste kirikutega ja pidas üheks olulisemaks ülesandeks tänapäeval loodushoidu, öeldes, et pühitsedes vett peame aitama kaasa sellele, et puhast vett oleks, ja võttes vastu Kristuse ihuks-vereks saanud leiba ja veini, peame hoolitsema maa eest, mis neid kasvatab. Ta lausus, et kirik ei saa olla vaid liturgiline kajakamber, vaid prohvetlik hää maailmas.

Oikumeenilise patriarhi Bartolomeuse nimel pidas kõne metropoliit Arseeni, kes rõhutas patriarhaadi hoolt autonoomsete kirikute eest ja tänas veelkord sooja vastuvõtu eest läinudaastasel pühima patriarhi Bartolomeuse külaskäigul Soome.

Soome evangeelse luterliku kiriku peapiiskop Tapio Luoma esindatav kirik annetab 50 000 eurot Filantropia ry tööle uk-

rainlastega. Valitsuse esindaja tervitusele järgnes hiljem eduskunna esimehe Jussi Halla-aho kõne.

Liturgial teenisid kaheksa piiskoppi ja hulk vaimulikke: peapiiskop Eelija, Austria metropoliit Arseeni, Kuopio ja Karjala metropoliit Arseeni, Pamplioni peapiiskop Taaniel (Ukraina kirik USAs, oikumeeniline patriarhaat), Pärnu ja Saare piiskop Aleksander (Eesti apostlik-õigeusu kirik), Võšhorodi peapiiskop Agapit (Ukraina õigeusu kirik), Roots ja kogu Skandinaavia metropoliit Kleopas, Hamina piiskop Sergei, praost Markku Salminen, ülempreester Madis Palli, ülempreester Rafael Moravsky (Tšehhi ja Slovakkia kirik), ülempreestrid Timo Honkaselkä, Marko Patronen, Teo Merras, Mikko Sidoroff ja preester Artturi Hirvonen koos ülempiiskopite Andreas Salmise, Juha Lampise, Jyrki Härköse ja Juha Pössiga.

Artiklis on kasutatud Aamun Koitto reportaaži teksti, mille originaal on aadressil <https://aamunkoitto.fi/ajassa/tasta-se-alkoi-katso-arkkipiispa-elian-suuri-juhla-kuvina-tunnelma-ja-tapahtuma-olivat-yhta>

Peapiiskop Eelija jutlus Eesti märtrite Platoni, Mihhaili ja Nikolai mälestuspäeval Tallinnas 14. jaanuaril 2025. aastal

Armsad ülemkarjased, isad, õed ja vennad!

„Õndsad on silmad, mis näevad seda, mida teie näete” (Lk 10:23). Need Kristuse sõnad kannavad endas usu kõige sügavamast salasust: nägemine kuulutatakse õndsaks. Kuid mis on see nägemine, mis teeb inimese õndsaks? Need evangelist Luuka edasijutustatud sõnad kõlavad erilise jõuga täna, kui me austame Eesti märtreid Platoni, Mihhaili ja Nikolaid, sest nende elu ja surm avavad meile nägemise sügavama tähenduse.

Mida nägid n e m a d oma elu viimastel silmapilkudel? Enamliku võimu kõige süngematel aegadel, kui tundus, et pimedus neelab Eestimaa, seisid need kolm jumalasalast valikute ees. Nad oleksid võinud oma silmad tõe ees sulgeda, loobuda oma usust ja hoida oma maist elu. Selle asemel nägid nad midagi sellist, mida paljud prohvetid ja kuningad oleksid näha tahtnud – nad nägid kristallselgelt seda, mis on tõeliselt oluline. Otsekui pime mees Johannese evangeeliumis, õppisid nad nägema mitte üksnes oma silmadega, vaid ka usupilguga. Sellise nägemise anne ei sündinud ühekorraga. Nagu pime käis samm-sammult valgustumise teed –

kõigepealt oma pimedust tunnistades, siis sõandades astuda tundmatule teekonnale Siiloo tiigi juurde ja lõpuks seistes näost näkku Kristusega – nõnda käisid ka meie märtrid oma nägemise teed.

Nende teekond algas võib-olla märkamalt, aga kui pimedus nende ümber süvenes, kui vangikongi hämarus neelas päevavalguse ja surma vari lähenes, siis arenes see argine nägemisvõime millekski peenemaks, teravamaks kui mõök. Nad hakkasid nägema sügavamalt, selgemalt: valvuri karmis näos nägid nad välgatust Jumala kujust, kongikaaslaste kannatustes peegeldust Kristuse ristist, oma hirmus ja värinas Ketsemane puudutust. Nad seisid silmitsi maailmaga, mis ei tahtnud näha, mis pani oma silmad tõe ees kinni. Aga just selles silmitsi seismisega selgines nende nägemismeel üha enam. Nad mõistsid, et tõeline pimedus pole mitte silmades, vaid südames, ja et nägemise and on samas nii armu kui ka julguse vili.

See nägemise and, millest Jeesus räägib, pole enesestmõistetav ega pelgalt optiline nähtus. See on silmade avanemine Jumala armust – protsess, mille käigus inimene õpib nägema jumalariigi sissetungimist argitegelikkusse. Eesti märtritel oli see vaimulik nägemisvõime. Me usume, et oma viimastel minutitel nägid nad oma tagakiusajate nägude taga Kristuse palet, nägid jumalliku hiilgust isegi näilise kaotuse hetkel.

Nad mõistsid midagi olulist, mida me nii tihti unustame: et me ei pea iseend Jumalaga lepitama, sest Jumal pole kunagi pööranud oma pilku meilt ära. Isegi tol pimedal hetkel oli Jumal ligi, oodates, joostes nei-

le vastu, armastuse käsivarred avalid nagu Kristus ristil. Selle mõistmine muudab meie arusaama nii nende märtrisurmast kui ka omaenese igapäevasest võitlusest.

Ja praegu, kui me mälestame Eesti märtreid, ei või me olla mõtlemata uutele märtritele, kes kannatavad Nõukogude Liidu pärijariigi Venemaa ülekohtuses sõjas Ukrainas. Tuhanded märtrid – need, kelle nimesid me tunneme ja need, kelle nimesid me kunagi teada ei saa; need, kes on maetud rahus ja need, kes on kadunud ühishaudadesse Ukraina mustmullas – annavad meile tunnistust sellest samast tegelikkusest. Nad annavad tunnistust sellest, et pimeduse jõud ei ole muutunud, aga ka sellest, et Jumala ligiolek aitab Tema rahvast nüüdki läbi kõige sügavama õõ.

Iga kadunud inimene, iga nimetu ohver on kirjas Jumala raamatus. Iga pisar on talle pandud, nagu psalmikirjutaja oma sügavas ahastuses ütleb: „Minu pagulaspäevad olid sa ära lugenud; pane sina mu pisarad oma lähkrisse; eks need ole su raamatus?” (Ps 56:9). See muistne palve kõlab ikka meie keskel, tuletades meelde, et ükski kannatus ei jää Jumalal tähele panemata.

Meie märtrite tunnistus kutsub meid sügavamalt nägema. Nad kutsuvad meid nägema Jumalat, kes on varjatult kohal kõiges – mitte ainult võiduhetkedel, vaid ka kannatustes; mitte ainult pühakojas, vaid ka argipäeva tegemistes. See pole lihtsalt optimism või katse sulgeda silmi elu pimeduse eest. See on sügavam arusaam sellest, et isegi pimeduses särab Jumala ligiolek, kui seda vaid ussilmi vaadata.

Täna sel päeval, mil Euroopat katavad jälle tumedad pilved, kui ähvardavad hädaohud heidavad meie maade üle varje, on meil iseäranis oluline meeles pidada, et meie märtrite tunnistus pole ainult minevik. See on elav tegelikkus tänapäeva Ukraina varemtes kirikutes, varjendites peetavates palvustes, haiglakoridorides, surnuaedades. See elab nende preestrite tunnistuses, kes peavad liturgiaid õhuhäirete ajal; nende vabatahtlike vaikes halastustöös, kes jagavad leiba pimedates keldrites; nende kooliõpetajate visaduses, kes peavad koolitunde varjendites, et lapsed ei kaotaks lootusesädet. See hiilgab nende vanakeste palgeil, kes keelduvad oma kodusid maha jätmast ja kogunevad ikka palvele varemtes kirikute hoovides. Aga eriti säravana vaatab see vastu nende õdede ja omaste töös, kes päevast päeva hoolitsevad sõjas vigastatute eest, aitavad neil kanda nende vaevu ja lootust, nähes haavatud ihudes ja murdunud hingedes Kristuse palet, tõestades oma eluga, et iga inimene on Jumala kuju, rikkumatu ja mõõtmatult väärtuslik just oma haavatavuses. Nende usk annab meile ikka uuesti tunnistust igavesest tõest, et Jumala valgus paistab seda heledamalt, mida tihedam on pimedus.

Nagu üks pime evangeeliumis, nagu meie vennad märtrid, julgegem meiegi avada oma silmad meid ümbritsevale Jumala ligiolekule. Sest kui me tõesti näeme nii, nagu nägid nemad, siis me märkame, et me pole kunagi üksi. Me peame vaid oma silmad lahti tegema, et ära tunda Teda, kes on alati olnud meie juures, alati oodanud, alati meid armastanud. Aamen.

Püha Platoni mälestusliturgia pühitseti kolm arhimandriiti

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus pühitses teisipäeval, 14. jaanuaril Tallinnas Issandamuutmise peakirikus piiskopmärter Platoni mälestuseks peetaval liturgial arhimandriitideks Valga ülempreestri Rostislav Kozakevitši, Miikse, Luhamaa, Antsla-Kraavi ja Puutli ülempreestri Peeter Uibo ning Vändra ja Paldiski preestri Andreas Noorhani.

Pärast liturgiat andis metropoliit üle Platoni teenetemärgid Vabariigi Presidendi Kantselei siseosakonna juhataja Erki Holmbergile, Tartu Ülikooli kirikuloo kaasprofessor ja EELK Usuteaduse Instituudi kirikuloo professor Priit Rohtmetsale ning Tallinna Püha Siimeoni ja Naisprohvet Hanna koguduse kirikuvanemale ja EAÕK poe müüjale Tauno Antonius Rubenile.

Liturgial pidas eestikeelse jutluse Soome peapiiskop Eelija, kes liturgia lõpus andis äsja pühitsetud Haapsalu piiskop Damaskinosele üle Soome õigeuskiriku poolt kingitusena enkolpioni.

Piiskoplikul liturgial teenisid Eestist Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, Soome peapiiskop Eelija, Smürna metropoliit Bartolomeus, Rootsi ja kogu Skandinaavia metropoliit Cleopas, Šveitsi metropoliit Maximos, Peristeri metropoliit Grigorios, Edessa metropoliit Joel, Pärnu ja Saare piiskop Aleksander, Haapsalu piiskop Damaskinos ning mitukümmend vaimulikku Soomest, Kreekast, Eestist ja mujalt. Kohal viibisid ka Kreeka suursaadik Georges Papadopoulos, Rooma-Katoliku Kiriku Tallinna piiskop Philippe Jourdain ning Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskop Urmas Viilma.

Pärnus pühitseti Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku abipiiskop Damaskinos

Preester Kristjan Otsmann

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku metropoliit Stefanus koos teiste ülemkarjastega pühitses pühapäeval, 12. jaanuaril Pärnu Issandamuutmise katedraalis Tallinna piiskopkonna abipiiskopiks preestertermunk Damaskinose (Olkinuora), kes edaspidi hakkab kandma Haapsalu piiskopi tiitlit.

Piiskoplikul liturgial osalesid peale Tallinna ja kogu Eesti metropoliidi Stefanuse Pärnu ja Saare piiskop Aleksander, Smürna metropoliit Bartolomeus, Rootsi ja kogu Skandinaavia metropoliit Cleopas, Dimitrose metropoliit Ignatios, Peristeri metropoliit Grigorios, Edessa metropoliit Joel, Ksenofontose ja Pantokratori kloostri iguunenid ning Akritohori ja Lintula kloostrite iguunenjad, Kreeka suursaadik Georges Papadopoulos, Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskop Urmas Viilma ning mitmeid piiskoppe ja preestreid välisriikidest, nagu ka suur osa Eesti õigeusuvaimulikust.

Enne jumalikkul liturgiat töid ülemdiakon Marius Raudsepp ja esidiakon Ignatios Rand pühitsetava kuninglikest ustest kujuseina ette ambonile, kus tulevane piiskop luges laiendatud usutunnistuse (libellumitega) ning võttis vastu osalevate piiskoppide õnnistuse ja metropoliit Stefanus seadis ta piiskopiks.

Pärast kolmkord-püha laulu talutasid piiskopid altaris pühitsetavat kolm korda ümber aujärje. Seejärel laskus isa Damaskinos aujärje parema nurga juures põlvili ning toetas aujärjele käed ja pea. Piiskopid avasid evangeeliumiraamatu ja asetasi selle pühitsetava peale, kusjuures kõik piiskopid

puudutasid raamatut. Metropoliit Stefanus ja teised piiskopid pühitsesid käte pealepanemisega munkpreester Damaskinose Haapsalu piiskopiks. Seejärel tõusis vastpühitsetud piiskop Damaskinos, võttis seljast felooni ning ta riietati kuninglikel ustel piiskopiriietusse – sakkosesse ja omofori – ning talle pandi kaela rinnapühakuju ehk panagia ja rist. Iga eseme ülle panekut kiitis rahvas heaks, hüüdes üksmeelselt „Axios!” („Väärt!”). Kõik osalevad piiskopid tervitasid värsket Haapsalu piiskoppi vennaliku suuandmisega ning piiskop Damaskinos õnnistas esimest korda rahvast.

Liturgia lõpus andis metropoliit Stefanus piiskop Damaskinosele üle mitra, mille vastne piiskop endale pähe pani ning rahvas hüüdis „Axios!” Seejärel andis met-

ropoliit piiskopile kätte saua ning rahvas kiitis taas selle heaks hüüdega „Axios!”.

Liturgial teenisid kaasa peale piiskoppide mitukümmend preestrit Eestist, Kreekast, Soomest ja mujalt. Piiskoplikul liturgial teenis kaasa kaks koori. Üks oli Bütsantsi kirikumuusika koor, mille pealaulja oli muusikateaduse professor Ioannis Liakos ning teisteks lauljateks vaimulikud Ameerikast, Inglismaalt, Põhja-Makedooniast ja Athose mäelt. Meie traditsiooni lauluga teenis kaasa enam kui poolesajast lauljast koosnenud Eesti õigeuskoguduste ühendkoor preestriemand Terje Palli juhatusel.

Haapsalu piiskopi Damaskinose pühitus oli Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku jaoks ajalooline sündmus, sest EAÕK sinod

valis ja meie kirikupea pühitses piiskopi esimest korda pärast 1993. aastat. EAÕK peavikaar ülempreester Mattias Palli kinnitas piiskopi pühitsemise kui sündmuse tähtsust: „See, et väga haritud ja võimekas piiskop tuli meile appi, teeb au kogu Eestile.”

Haapsalu piiskop Damaskinos (ilmikuna Jaakko Olkinuora) on sündinud 1985. aastal. Ta on filosoofia ja muusikateaduse magister ning teoloogiadoktor. Ta pühitseti munkaks 2016. aastal Athose mäe Ksenofontose kloostri ja preestriks samas kloostri 2018. aastal. Isa Damaskinos suhtleb kümnes keeles (sh eesti ja vene) ning lisaks loeb kuues klassikalises keeles. Alates 2015. aastast on ta Ida-Soome ülikooli süstemaatilise teoloogia ja patristika lektor ja alates 2023. aastast Helsingi ülikooli patristika dotsent.

Fotod: preester Kristjan Otsmann 2025

Piiskop Damaskinose tänukõne pärast pühitsust

Kõrgesti pühitsetud Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, kõrgesti pühitsetud ja pühitsetud ülemkarjased, auväärased iguumenid ja iguumenjad, aulised preestrid ja Kristuses diakonid, vagad mungad ja nunnad, lugupeetud suursaadik, Issanda õnnistatud pärijad!

„Kas see on tõsi, mis meiega nüüd juhtub? Kas tõesti on need sündmused tõeks läinud, ning meid ei eksitata? Kas on tõesti nii, et siin kohalolevad asjad ei ole õõ ja un, aga hoopis päev, ja meie kõik oleme ärkvel? Aga kes neid usuks, sest kuigi on päev ning inimesed on ärkvel ja nende meeled on erksad, ülendatakse üks kehv ja hüljatud poisike nii kõrgele tippu?”¹

Justkui nende püha Kuldsuu sõnade poolt juhendatult, tuln täna oma preestriameti kolmanda astme pühitsusele, ehk oma isiklikule viiekümneenda päeva pühale, täis jumalakartust, hämmeldust ja tunnet oma kõlbmatusest. Võiks oletada, et sel hetkel on ainult kartus ja õudus, sest nagu püha Gregorios Jumalasõnaõpetaja kirjutab, „isegi kui keegi hoiaks end puhtana kõigest patust, nii palju kui võimalik, ma tõesti ei tea, kas sellest piisaks tulevikus

¹ Püha Johannes Kuldsuu, Kõne preestripühitsusel.

teiste inimeste vourusse juhtimiseks.”² Aga see sünnib Jumala abiga! Üks savist olend läheneb vaimulikule aujärjele, nii et Püha Vaimu palutakse tema peale laskuda – seda sama Vaimu, kes annab kõiki taevalikke armuande. Preestriameti ja veel rohkem ülemhingekarjaseametiga „tegeletakse küll maa peal, aga see kuulub taevallikku sfääri”.³

Mida siis oleksin suutnud öelda püha aujärje ees, kui sain aru taeva kõrgusest ja samaaegselt inimliku olemasolu armetusest? „Ükski keel ei või nagu kohus kiita, ega tea inglitegi mõistus, kuidas öieti ülistada”⁴ Jumala suuri tegusid, kõiki kingitusi, mida Püha Vaim annab: see Vaim, kes „valab välja prohvetikuulutusi, pühitseb preestrid, jagab tarkust õppimatutele. Tema tegi kalamehed Jumala sõna kuulutajateks, Tema hoiab koos Kogudust.”⁵ Seepärast, uskudes Püha Vaimu ja pöördudes oma südame sügavuse poole, nägin ma oma seesmist sõnaahtust ja tāsasust. „Mis see on? Täna on suur vaikus” mu hinges, „suur vaikus ja ka rahu.”⁶

² Püha Gregorios Jumalasõnaõpetaja, Kõne preestripühitsusest.

³ Püha Johannes Kuldsuu, Kõne preestriametist.

⁴ Jumala ilmumise kaanoni 9. irmos.

⁵ Nelipühi õhtuteenistuse stihhiira.

⁶ Salamise püha Epifaniose kõne Kristuse surmast.

Samaaegselt sain ma täis ütlematut ja sõnulväljendamatu rõõmu, sest tol hetkel ümbritsesid mind ülemkarjaste, iguumenite, preestrite, diakonite, munkade ja nunnade hulgad ning lähedalt ja kaugelt tulnud sõbrad ja sugulased. Ma suutsin läheneda pühast pühale, et saada osaks apostlikust suksessioonist, saatjaks teie kõikide eestpalved ja mu alandliku hinge eestpalumised. Ma kuulsin teie pühasid julgustusi: „Mine, vend, ja ole ohvriks ja healõhnaliseks viirukiks sellele, kes sind on andnud. Mine sisse sinna, kuhu ei minda, ja õpi tundma salaasju, ja valmista ennast”⁷ Kõige kõrgema ülemhingekarjaseks. Ma usun Jumala kaitsevaimu ja hoolitsust. Jumalik arm, mis „alati nõrka parandab ja puudulikku täiendab”,⁸ on olnud varjuks minu kohal sellest hetkest saadik, kui astusin sisse Tema Pühasse, Kogumaapealsesse ja Apostlikku Kirikusse, aga eriti alates mu mungapühitsusest ja pühitsemisest preestriameti kahte esimesse astmesse.

Aga nüüd, kui mind on pühitsetud Haapsalu piiskopiks, kuigi olen pärit Soomest, on see õnnistatud Eestimaa kutsunud mind, sest „ükski prohvet ei ole tunnustatud oma kodukohas”.⁹ Ma isegi ei karda, ma ei värise, sest kui munk ja Athose mäe püha mungariigi ustav laps, tunnen ära võõraks olemise vouruse väärtuse. Kõige püham Jumalasünnitaja kiskus mind koos juurtega välja oma naaberisamaast Soomest ja istutas mind oma aeda: nüüd taas Püha Mägi, ja täpsemalt minu meeleparanduse koht, vaga Ksenofoni stavropigiaalne püha klooster, pakub mind Eesti kirikule jagama edasi Püha Mäe pärimuse õpetusi ja sõnumeid. Tunnen veel eriti, et olen tõesti vastukingitus selle tänuohvri eest, mida Eesti kirik pakkus Soome kirikule sada aastat tagasi, igavese mälestuse väärilise Soome peapiiskopi Herman Aava näol, sest tema oli pärit Eestist. Nüüd, esimest korda ajaloos, pakub Soome Eestile, Maarjamaale, soome ülemhingekarjase. Võtan vastu selle teenijaameti mitte ainult kohusetundlikult, vaid ka olles täis rõõmu ja tänulikkust.

Seepärast ma hüüan suure häälega ja kuulutan: sellest hetkest alates kuulun ma Eesti kirikule ja tema rahvale!

Ja nüüd pööran oma südame ja meele tänamise poole, kuigi on võimatu kõiki tänada. Esmalt kummardan oma meelega kõige pühama patriarhaalse trooni ees Tema Jumaliku Pühadust, meie oikumeenilist patriarhi Bartolomeost, kes mitu aastat tagasi võttis mind vastu oma isalikku embusse. Tema pühitses mind vaimulikuks pihhiisaks ja täna on ta siin kohal vaimus, oma esindaja, kõrgesti pühitsetud Smürna metropoliit Bartolomeose kaudu. Ma pean teda üheks oma vaimulikuks isaks, sest tema pühitses mind preestriameti teise astmesse. Mu tänulikkus ja andumus meie

⁷ Jumalasünnitaja templisseminemise õhtuteenistuse salmistihhiira.

⁸ Piiskopipühitsuse palve.

⁹ Lk 4:24.

oikumeenilise patriarhaadile on väga sügav. Samuti rõõmustan väga vaimulikult, kui näen nii oikumeenilise patriarhaadi kui ka Kreeka kiriku piiskoppide hulka, kes täna on saanud kokku siin „maailma äärtel”, et rõõmustada koos minuga sel õnnistatud hetkel.

Pea tunnustama, et Püha Mäe mungariigi pojana on mu rõõm ja meeleliigutus lõpmatu ja kujuteldamatu, sest tol pühalt hetkel saatis mind mu enda vaimulik isa, Ksenofontose püha kloostri iguumen Aleksios, kes juba kahe aastakümne jooksul on juhitanud mind askeetliku elu poole. Ilma tema isaliku armastuse, hoole ja abita ma ei oleks täna siin. Ma ei suuda väljendada oma tänulikkust selle eest, kuidas tema tõesti päästis mind elu kirgede keskelt. Oma vaimuliku isa abil leidsin ka laiema vaimuliku perekonna, oma meeleparanduse koha, Ksenofontose kloostri vennad, kellest paljud on täna siin, koos mulle armsa Athose mäe Pantokratori kloostri iguumen Gabrieli ja alati südamliku Akritohori Eelkäija püha kloostri iguumenja Jakovi ja nende vennas- ja õeskonadega. Nii paljude isade, vendade ja õdede kohalolek on minu jaoks kõige kindlam vaimulik tugi selles uues kiriklikus teenijaametis. Kuigi täna astusin sisse piiskoppide hulka, Püha Mägi ja püha suurmärter Georgiose karjamaa on ikka minu hingeline pelgupaik. Minu palav lootus on, et oskaksin jagada seda õigeusu kloostrielu autentset vaimu õnnistatud Eestimaale.

Lõpuks pöördun oma kõnes meie püha kirikupea, kõrgesti pühitsetud Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse poole, kes pühitses mind preestriameti kolmandasse astmesse. Nende viie aasta jooksul, kui oleme teinud suurepärasest koostööst temaga, olen leidnud tema suure südame ja valvsa meele, mis hoolitseb kogu kiriku heaseisu eest, samaaegselt kuuletudes õigeusu kiriku pühale tipule. Paluge, kõrgesti pühitsetud isa, et saaksin teenida Jumalale meelepärast Eesti kirikut ja oleksin „usklikele eeskujuks kõnes, käitumises, armastuses, usus, puhtuses!”¹⁰

Lõpetuseks palun Teid, kõrgesti pühitsetud isa, koos teie kaasteenijate piiskoppidega, aga ka kõiki kohalolijaid „võitlema koos minuga palvetes”¹¹ sel päeval, nii nagu „hea ja ustav teenija”,¹² kes ma „käsaku säilitaksin puhtalt ja laitmatult meie Issanda Jeesuse Kristuse ilmumiseni”,¹³ sest „selline on hea karjase töö, kes õpib hästi tundma oma karja hingesid ja juhatab neid nagu õige ja õiglane karjatamine nõuab, vääriliselt nii nagu meie tõeline karjane.”¹⁴ Nii sündigu!

¹⁰ 1Tm 4:12.

¹¹ Rm 15:30.

¹² Mt 25:23.

¹³ 1Tm 6:14.

¹⁴ Püha Gregorios Jumalasõnaõpetaja, Kõne preestripühitsusest.

Suur laupäev - Kristus surmavallas

Munkpreester Serafim Seppälä

Olgu vait iga inimene ja seisku hirmu ja värisemisega ja ärgu mõtelgu midagi, mis maine on. Sest vaata, kuningate Kuningas ja isandate Issand tuleb ennast ohverdama ja usklikeledele roaks andma. Tema ees käivad kõik inglite väehulgad, valitsused ja meelevallad, mitmesilmalised keerubid ja kuuetiivalised seeravid, kes oma nägu kinni katavad ja laulavad: Hallehuuja, hallehuuja, hallehuuja. Suure laupäeva keerubitelaul

„Jumal on surnud ja meie oleme ta surmanud“. See Nietzsche mõte oli Jeruusalemmas kaks tuhat aastat tagasi sõnasõnaliselt tõeks saanud. Eluallikas oli tapetud, valguseläte maha maetud ja inimesed olid oma käed puhtaks pesnud. Jumala seatud hingamispäevast sai päev, mil kõikide päevade Issand lamas surnuna. Suur laupäev pole siiski pimedusetund, vaid igavesse hommiku aovalgus. See on hingamispäevade hingamispäev, mis hiilgab enam kui mingi keskpäevane helendus.

Püha ihu lamab koolnuna hauas, linadesse mähituna, samal ajal on Tema hing astunud alla surmavalda. Keha lebab linades elutuna, oodates oma silmapilku, magab elavakstegevat und, mis äratav kogu inimsoo raskest patuunest.

Inglid ülistavad imestades Tema allalaskumist. Kui surematu elu läheb alla surmale, siis surmab ta surma oma jumaliku valgusega. Kuidas on see võimalik? Ega olegi. See on täiesti võimatu, aga nii ikkagi juhtus. Ja just sellepärast ülistavadki inglid imestusega. „Kuidas sured Sa, oh Elu? Kuidas oled Sa hauas? Sa kaotad surma valitsuse ja päästad surnud põrguhauast.“

Kogodus maa peal ühineb inglite kiidulauluga, austades imelisi kannatusi ja haudapanemist, mis on päästnud meid hukatusest. Jumala ihu pannakse hauda varjule nagu küünal vaka alla, et see ajaks manalast ära pimeduse. Loojumatu valgusekandja astus kõige pimedamasse õhe, et tema hiilgus täidaks kõike. Sõnakuulelikuna oma Isale laskus Ta kõige alumisse surmavalda, et äratada inimsugu surnuist. Hauda astus eluvett tulvav Elu, kes tahtis teha elavaks manala urgastes virelejad.

Jumala Tarkus, Auissand tuli maa peale Aadamat päästma. Kui ta ei leidnud Aadamat maa pealt, läks Ta teda otsima manala sügavikest. Muiste ehmatas Adam ära, kui ta kuulis Jumala samme paradisiis; nüüd aga on tal hea meel, kui needsamad sammud surmavallas kajavad. Hea karjane on leidnud kadunud lamba. Kes on Adam? Adam oleme meie. Kui me kaome siit elust, siis me ei kao enam manala kuristikesse, vaid oleme lambad Kristuse paradisiis.

Tänapäeva inimese kõrvus võib surmavalda laskumine kõlada kui müüt või muinasjutt. Seda väljendit võib aga mõista lihtsalt nii, et surres läks Kristus sinna, kus iga surnu on. Vana Testament kutsus seda surmavaldaks või manalaks (*šeo*). Milline see on? Mis täpsemalt surma järel toimub ja kuhu me läheme? Me ei tea seda. Aga just sellesse tundmatusse Kristus inimesena astus. Manalat kujutatakse vahel varjutaolise olemasoluna, mis on lähemal olematusele kui olemasolule. Selle lõplikku kuju kutsutakse põrguks.

Surmavald nagu ka põrgu tähendavad armastuse täielikku puudumist, absoluutset üksindust, totaalset hirmu. Seepärast on pöördeline sündmus, kui keegi, kes on elu ja armastus, astub sellesse surma ja armastuse puudumise maailma. Olemise allikas ilmub oletmatuse maailma. Selle peale peab see maailm taganema: manala tundis õudu ja tema väed vankusid, väravad ei pidanud ja müürid langesid.

Armastus sisaldab lõpmatuse, kadumatus nõuet. Ülestõusmine on armastuse vastupandamatu jõud surma palge ees. See on ristil laialisirutatud käte ühendav jõud. Piiritu näitab oma piiritut headust, piirates iseend. Tema maa peale tulemine, vastumine kannatustele, haudapanek – kõik see piiras Piiritut kuni lõpuni. Ta sai täiesti tühjaks sellest, mis oli Temale loomuomane ja selle tühjaksamise kaudu vallandus piiritu elu. See on absoluutse paradoksi algplahvatus, mille kõrval isegi kogu ainelise universumi sünd on üsna vä-

heoluline. Süüria kirikuisad on nimetanud loodud maailma olevakssaamist Kristuse ülestõusmise sümboliks ja mitte vastupidi! Maailmakõiksuse sünd oli niisiis eelkujutiseks sellest väest, mis ilmus kõikehõlmaselt Issanda paasana.

Kristus on seega astunud surma maailma, et juhatada surnud tagasi ellu. Hukkaläinud inimloomus saab uueks Temaga ja Temas. Elu on täitnud surmariigi, selle maailma, kus pole elu ja kuhu elu ei ulatu. „Surmavald väris, kui ta kohtas Sind, oh Sõna, sest ta nägi, et see, keda ta saagiks arvas, on Jumal, üleni haavatud, aga samas kõigevägevam, ja seda nähes ehmatas ta ära.“

Kui Kristus on teinud oma päästetöö siin päikese all, saabub Ta surmavalla väravas, olemasolu kõige alumistesse paikadesse. Ta tahab surma võimule silma vaadata ja tuua lohutust Aadama järeltulijatele, kes istuvad ilma lootuseta surma varjus. Manala müürid on muistsest ajast saadik vägevad ja selle väravad riivis, aga need murduvad Issanda pilgu ees. Elava tule vägi sulatab need kindlalt lukku pandud väravad nagu vaha ja tema valguse kiired levivad kõikjale, ka kaugeimate nurkade ligipääsmatusesse soppidesse. Päikesest heledam valgus, mis hiilgas Kristusest Taabori mäel, paistab nüüd surmariigis ja pimedus põgeneb selle eest ülepeakaela.

Seesama hääl, mis kutsus Laatsaruse hauast välja, räägib surmavallas aegade algusest surmutele. Surm tunneb õudu, nähes mana-

lasse laskuvat uut tulijat, keda selle koha seadused kinni hoida ei suuda. Surm oli aegade algusest võimutsenud inimese üle nagu hirmuvalitseja, andmata mingeid seletusi, jättes igähe omas järjekorras nutma. Aga nüüd oli surma enese käes järjekord kaebelaulu laulda ja oma saatuse pärast nutta.

Läänes tundmatuks jäänud Armeenia kirikuisa Eliisa (Jeghiše) kirjutas 5. sajandil värssjutluse, milles surma nutulaul kajab allilma kodades:

*Kes on see tulija,
kes on astunud minu
ligipääsmatusse kantsi
ja röövitud minult mu
loomupärase pimeduse?
Tema tulise hiilguse kohutav
lõõsk põletab mind,
mulle pole jäänud siin öös
ühtainustki pimedat soppi,
ei lagedat kohta põgenemiseks,
ei urgast peitu pugemiseks.
Kaugel pole kuhugi pageda
ega lähedal kuristikku, kust varju otsida.
Sügavikud hüüavad: „Ta on siin!“,
mäed sulavad nagu vaha
Tema hiilguse ees.
Ta on võtnud sügavuse vangi,
Ta on kukutanud pimeduseväed,
minu sünged sõjamehed.
Oh häda mulle!
Ta on röövitud mu aarded,
Ta pole jätnud mulle mingit
lootust ega lohutust,
mitte kedagi mulle toeks.*

Varaste kirikuisade jaoks oli manalas toimunu suureks innustuseallikaks. Suure laupäeva helguse kogemisest on võrsunud luulet, proosat ja kaunikõnelisi jutlusi, milles surmavalda laskumise tähendust kujundlikult seletatakse. 4. sajandi keskel kirjeldas Jeruusalemma püha Kirill, kuidas Kristus vabastas manalas prohvetid: „Oh allilma värvavahid, miks te kardate Talle otsa vaadata? Mis imelik õud haaras teid? Surm põgenes ja põgenemine näitas tema argust. Issanda juurde tõttasid pühad prohvetid, seaduseandja Mooses, Abraham, Iisak, Jaakob, Taavet, Saamuel, Jesaja ja Ristija Johannes, kes kunagi tunnistas Temast, küsides: „Kas sina oled see, kes pidi tulema, või jääme ootama teist?” Vana Lepingu pühad inimesed olid kuulutanud Issanda Võidu tulemist ja nüüd oligi Ta tulnud lunastama oma sõnumitoojaid. Nõnda said tõeks igivanad palvesõnad: „Sina teed mind jälle elavaks ja tõmbad mind jälle üles maa sügavustest”.

suiva, ja see tõusis ning tõi kaasa ka paljusid teisi. Nii tegi Ta ka oma surmaja elu külvajaks.

Eedenis keelas Jumal süüa ühest puust, mis kujutas elu; nüüd oli aga Tema, kes on elu ise, saanud surnute eluks. Surm ei suutnud kinni hoida kooljat, kelles on elu. Kristus „riisus surma varanduse ja viis ära tema aarded”, kirjutab püha Efrem.

Surm oli neelanud alla kõik vagad, aga paasalaupäeval on kõik lunastatud. Surm, kus on sinu võit? Surm, see ürgne vaenlane, haihtus nagu suits Jeesuse palge eest. Gaza vaga Dorotei tõdeb, et Adamast alates jäeti inimeste hinged paradiisist välja poole ja kui nad oma ihu maha jätsid, siis läksid nad otse surmavalda. „Aga kui Kristus tõsteti pühale ja elavakstegevale ristile, kiskus Ta meid oma verrega välja vangist, kus vaenlane oli meid pattulangemise läbi orjadena kinni pidanud.” Paradiis on lahti.

Paasasõnumi kõige raskemini tajutav osa võib olla suure laupäeva sündmustega seostuv õpetus, mille järgi on Kristus ühtaegu Isaga aujärjel ja samas manalas. Ühest küljest Ta ei ole oma ihust lahus, teisalt teeb Ta tööd manalas, sellal kui ihu lebab hauas, jäädes ometi üheksainsaks isikuks. Justnimelt selles raskelt mõistetavas seigas ongi peidus paasa keskne salaus. Selle üle mõtlemiseks on vaja erku ja tundlikku meelt. Kõik sõnad ja keelekujud on siingi vaid abinõud tõe vaatlemiseks. Oluline on, et Kristus üheainsa isikuna „laguneb lagunemata”, et ühendada endas tasandid, mis on üksteisele vastandlikud ja kokkusobimatud. Igaüks neist tasandest – taevas, maa, surmavalda – ületab juba iseenesest meie mõistuse ja seepärast pole nendevahelise ühtsuse üle mõeldes hea liiga kiiresti edeneda.

Kristuse jumalikkus jäi rikkumatuks, hoolimata kannatustest, ja Tema inimloomus muutus rikkumatuks läbi kannatuste. Isa ja Püha Vaimuga üksainus ja jagamatu Kristuse jumalik loomus oli manalas, hauas ja paradiisis inimese päästmiseks. Ta oli teiselpool aega ja seepärast ka teiselpool kohta.

Püha Epifaani († 403) kirjeldab Issanda laskumist surmavalda kui kadunud lamba otsimist. Kristus käskis manalas maganud Adamal, kes kujutab kogu inimsugu, ärgata: „Ma ei loonud sind selleks, et sa peaksid vangis istuma. Tõuse siis üles surnuist, sest mina olen surnute elu. Tõuse üles, mu kätetöö, kes on loodud minu näo järgi. Tõuse, mingem siit, sest sina oled minus ja mina sinus, me oleme üks ja meid ei saa lahutada.”

Kristuse võit oli võit nii vaimus kui ka ihus. Kristus oli tulnud maailma, et võtta inimihu, millega Ta pääses surma võimualasse. Süüria Efrem väljendab seda nii viisi: „Kuna surm ei võinud vaevata Teda ilma ihuta ega manala võinud neelata Teda ilma lihata, tuli Ta Neitsist, et saada vanke, millega manalasse sõita.” Naiselt saadud ihus astus Kristus surmariiki.

Kristus läks surma võimualasse näiliselt tavalise kooljana. Aga nüüd juhtus manalas midagi ainukordset. Püha Efrem kirjeldab juhtunut, isikustades surma, inimese suurimat ja viimast vaenlast, kiskjana: „Surm oli toitu hankimas, ta tuli, nagu tal kombeks, sureliku vilja juurde, lootes seda saagiks saada. Kuid elu ise, surma surmaja, oli seal peidus ja ootas; kui surm nüüd midagi aimamata hakkas vilja neelama, pidi ta oksendama välja oma saagi ja veel palju teisigi.”

Efrem räägib ka, kuidas Kristus kohtas manalas esimest naist, elu ema. „Siis astus Ta Eeva, kõigi elavate ema juurde. Eeva on viinamägi, mille aia surm oma kätega lõhkus, et selle vilju maitsta.” Eevast sai surma allikas kõigile elavatele, aga temast tärkas ka uus võrse, Maarja, kellesse uus elu elama asus. Nõnda on inimsoo vanast viinapuust võrsunud eluvili.

Kristus riietas end sureliku inimese ihuga, et teha oma ihust eluallikas kõigile surelikele. Tema elu külvati maasse nagu ni-

Suur laupäev on hingamispäevade hingamispäev, vanas seaduses kirjeldatud hingamise täideminek. Kristuse surmaunes puhates veedetud hingamispäev ületab inimkogemuse. See oli Jumala õnnistatud tõeline seitsmes päev, hingamispäev, mil loov Sõna ise puhkas kõigist oma tegudest. See õnnistatud hingamispäev on uue maailmaaja eelõhtu. Uus maailm on kuningriik, kus valitseb see, keda nii nähtav kui ka nähtamatu maailm igatsevad.

Suurel laupäeval ootavad inglid Teda, et Ta tõuseks üles ja tooks nii hinge kui ka ihu surmavangist igaviku maailma. Taevast ootab Tema ülestõusmist, et Ta viiks koos enesega üles all olijad ja teeks nad armu poolest jumalikeks. Aujärg ootab Tema ülestõusmist, et Ta istuks jälle sellel ja tooks sinna ka omad koos enesega valitsema. Isa ootab Teda, et Ta tooks kaasa kadunud lamba, kelle Ta on üles leidnud surmavarju maalt. Edessa Kirillona, süüria kristlik kirjamees 4. sajandist, paneb oma paasalaulus Kristuse suhu järgmised sõnad: „Olge siis väga rõõmsad selle üle, mida ma olen teile rääkinud ja ilmutanud. Ma viin kõiki Isa juurde, ma hoian kõiki omade juures. Tee sinna olen ma ise lahti teinud ja läbi käinud. Vaata, võitlus on seljataha jäänud, Adam on krooni saanud.”

Suurt laupäeva tuntakse ka päevana, kui koos Jeesusega risti löödud rõõvel pääses pardiisi rõõmu. Ta polnud saanud osa kõigest sellest, mida Kristus jagas apostlitele ja Kogudusele, aga oma siira usu ja armastusega sai ta ühekorraga kõik, millesse ta oleks kirikuelus ajapikku süvenenud, kui oleks võinud jääda maapealsesse ellu. Kõige suurem kurjategija loeti pääste ja elu vääriliseks pelgalt oma usku ja meeleparandust väljendavate sõnade tõttu. Kas keegi peaks siis veel heitma meelt või kahtlema?

Issanda risti ja Tema ülestõusmise osaduse pühendatakse meid pühas ristimises. Seepärast oli ka paasaõöle eelnev jumalateenistus varases kirikus katehumeenide ehk usuõppijate ristimise aeg. Ka Soomes saavad paljud õigeusu kiriku liikmeks justnimelt suurel laupäeval. Paasa on uue elu püha, ja mis võiks olla koguduseihule suurem uue elu rõõm kui rõõm uue liikme üle?

Paasa jumalateenistused tähendavad kõigile kristlastele vaimulikku uuenemist ja kosutust. Kirikulaulud ja lugemised valgustavad paasasõnumi sügavusi mitme nurga alt, aga säilitavad kogu aeg teatud luulelise tundlikkuse, mida kaunid laulviisid omakorda tugevdavad.

Jeruusalemmas tähistatakse suure laupäeva sündmusi ainulaadse püha tule tsereemoniaga, mis on ehk kõige iseäralisem liturgiline talitus. Sel jumalateenistusel pole laulu, lugemisi ega sissekäike – ainult ime ja selle ootamine. Tuhanded palverändurid pressivad end Püha Haua kiriku

kusse juba suure reede õhtust peale. Kirik on pime, kõik küünlad kustutatud. Ootus kestab läbi öö ja hommikupooliku. Laupäeva pärastlõunal saabub Jeruusalemma õigeusu patriarh ja astub pühasse hauda ilma, et tal oleks tuleriistu kaasas. Ootusepinge kasvab. Ja äkki astub ta hauakabelist välja, kaasas püha tuli, mis on imevael iseenesest süttinud. Rahvas hullub, igaüks tahab saada püha tule võimalikult ruttu oma küünlakimpu. Palverändurid proovivad viia tuld oma kodudesse. 19. sajandil jõudsid mõned Venemaalegi laternatega, kus püha tuli oli järjekindlalt põlenud.

Nüüdsel ajal tuuakse tuli juba samal õhtupoolikul Kreekasse. Ateena lennuväljal on vastas punane vaip, kiriku- ja riigijuhid ning orkester. Tuld jagatakse laiali õhtu jooksul pimendatud kirikute altaritesse õist jumalateenistust ootama.

Kui suur laupäev hakkab lõppema, väreleb õhus juba rõõmu. Usklike huultel on juba tunda piima ja mee maitset. „See on õnnistatud hingamispäev, millal Jumala ainusündinud Poeg kõigist oma tegemistest puhkas... ja jälle üles ärgates andis meile oma ülestõusmise läbi igavese elu.”

Issanda hingamispäev on õhtusse jõudnud. Laupäevane päike loojub, kõikjale laskub vaikus. Maa vaikib, selle kuningas lebab veel surmaunes. Ööpimedus kutsub pühapäevast päikest koitma, kutsub kogu maailma uuenema.

„Ära nuta minu pärast, Ema, et sa hauas näed Poega, keda sa mehetundmatult oma ihus kandsid. Ma tõusen üles ja saan aua sisse ja viin kui Jumal auga üles ka need, kes alati sind usu ja armastusega kiidavad.”

Naised, koguge nüüd healõhnalisi salve ja valmistuge minema vastu oma Issandale ja Jumalale. Tõuse üles, oh Eluandja! Tõuse võidukana, sa uinuv Juuda lõukoer!

Munkpreester Serafim Seppälä. Foto: Aija Sailamäki.

Väikese Niguli suur ja püha nädal

ВЕЛИКАЯ И СВЯТАЯ НЕДЕЛЯ МАЛЕНЬКОГО КОЛЯ

Palmipüüderüha (pilt 1)

Sel pühapäeval märgistame Jeesuse saabumist Jeruusalemma. See oli kevadine päev, kui Jeesus läks koos oma jüngritega Jeruusalemma paasapüha tähistama. Rahvast oli palju ja kõik tahtsid Teda näha.

Päeva evangeeliumilugemine õpetab meile, et Jeesus Kristus ratsutab väikese eesli seljas Teda tervitama tormava rahvahulga rõõmuhõisete saatel Jeruusalemma linna. Rõõmu märgiks laotatakse Tema ette riideid ja lehvitatakse palmioksi, hüüdes: „Õnnis on see, kes tuleb, Hosianna!“ (see tähendab „teretulnud“). Kõik võtsid Kristust vastu särasilmil, justkui tervitaksid kuningat.

Ja sina, Nigul, mis sa arvad, kas Jeesuse vastuvõtt Jeruusalemmas oli väga rõõmus sündmus? Milline pidu see tõepoolest oli: kõik need inimesed, kes võtsid Jeesust palmiokstega vastu!

Kirik, nõnda nagu sel päeval Jeruusalemmas kombeks, on kaunistatud õnnistatud oks-tega, mida jagatakse ka kirikuliiikmetele. Nii algab suur ja püha nädal, mis lõpeb meie Issanda Jeesuse Kristuse ülestõusmisega.

Suur esmaspäev ja teisipäev (pilt 2)

Nendel päevadel peame Peigmehe teenistust.

Jeesus Kristus tuli meie sekka, et anda meile iseennast, sest Ta tahab päästa kõik inimesed.

Jumalik peigmees, kes on Kristus, tuleb keset ööd. Väike Nigul põlvitab ikooni ees. Ta näeb Jeesust, okaskroon peas, alandlik ja kurb.

Suur kolmapäev (pilt 3)

Täna sel päeval meenutame seda, mis juhtus Jeesuse viimasel kannatuse-eelsel pühapäeval õhtusööma ajal koos jüngritega, mille käigus Ta pesi jüngrite jalgu.

Ja õhtul kutsutakse usklikke vastu võtma püha õlitamist, mida tuntakse haigevõidmise-na. Sellel pühapäeval ja suurel kolmapäeval on tavaks määrada õli kõikidele kirikuliiikmetele nii hinge- kui ka kehahaiguste ning tahtmatult või kogemata toime pandud pattude terendamiseks.

Mu väike Nigul, oled sa ehk kunagi mõelnud, mis on patt? Aga luba mul sellest rääkida oma sõnadega, mille valisin just sinu jaoks.

Kujuta korraks ette perekonda, kus on head vanemad ja tubli laps. Vanemad armastavad oma last ja on uhked tema üle ning väikemees armastab oma ema ja isa samuti väga. Kõigis peredes võib teinekord juhtuda, et mõned väiksemad või suuremad probleemid hakkavad nende elu õhustama, elu, mis on olnud muidu nii rahulik, nii rõõmus, täis naeru ja rõõmsaid kallistusi – kõike, mis teeb õnnelikuks. Need väiksemad või suuremad probleemid on näiteks valed, vaidlused, alatud sõnad, viha – kõik, mis selle armsa pere kooskõla lõhub. Asemele saabub kurbus. Enam ei räägita omavahel, ei vaadata enam üksteisele silma, tuntakse endid ebamugavalt, sest lõhutud on kõige kallim vaas, mida hoiti väga tugevalt südame ligi, vaas, mis sisaldas armastust.

Siiski pole miski kunagi kadunud. Vaasi saab kokku liimida. Me saame selle muuta veelgi ilusamaks, tugevamaks, kui otsustame enam mitte tüli üles võtta tahtmatute, kogemata tehtud eksimuste tõttu, mille pärast me komistasime ja kukkusime; kui me tunnustame, et oleme teinud ülekohut, kui otsustame seda enam mitte teha; niivõrd, kui võrd tuleme andestust paluma sellelt, keda oleme solvanud, näeme äkki ja tunneme südames, et armastus tuleb perekonda tagasi, olles tugevam kui enne – las ta puhkeb rõõmus õitsele ja täidab kogu maja valgusega. Patt on seega armastuse purunemine.

Ristimisega sai sinust ka teise pere liige, suurema pere, mis on taevas. Jeesus on pea ja kõik ristitud on Tema ihu liikmed, kes on armastuse sideme kaudu ühendatud Kristusega ja Tema kaudu üksteisega. Ka siin murrab patt seda armastust, mille Jumal on meile andnud – iga kord, kui käitume halvasti Tema või teiste inimeste, meie vendade ja õdede

Prazdnik Vkhoda Gospodnya v Ierusalim (Изображение 1)

В Это воскресенье мы отмечаем приход Иисуса в Иерусалим. Это был весенний день, и Он отправился туда со Своими учениками, чтобы отпраздновать Пасху. Людей было много, и все хотели увидеть Его.

Сегодняшнее евангельское чтение учит нас, что Иисус Христос въезжает в город Иерусалим верхом на маленьком ослике под радостные возгласы толпы, спешащей поприветствовать Его. В знак ликования они расстилают перед Ним одежды и размахивают пальмовыми ветвями, восклицая: «Благословен грядущий, осанна» (что означает «приветствуемый»). Все встречали Христа с сияющими глазами, как будто приветствовали царя.

А ты, Коля, как думаешь, прием Иисуса в Иерусалиме был очень радостным событием? Это был настоящий праздник: все те люди, которые встречали Иисуса с пальмовыми ветвями.

Церковь, как это было принято в Иерусалиме в этот день, украшается ветвями, которые благословляются и раздаются членам церкви. Так начинается великая и священная неделя, которая заканчивается воскресением Господа нашего Иисуса Христа.

Великий понедельник и вторник (Изображение 2)

В эти дни мы проводим службу Жениха.

Иисус Христос пришел к нам, чтобы отдать нам Себя, потому что Он хочет спасти всех людей.

Божественный Жених, который есть Христос, приходит посреди ночи. Маленький Коля склоняет колени перед иконой. Он видит Иисуса с терновым венцом на голове, смиренного и печального.

Великая среда (Изображение 3)

Сегодня после обеда мы вспоминаем, что произошло на последней святой вечере Иисуса с учениками перед страстью, когда Он омыл ноги ученикам.

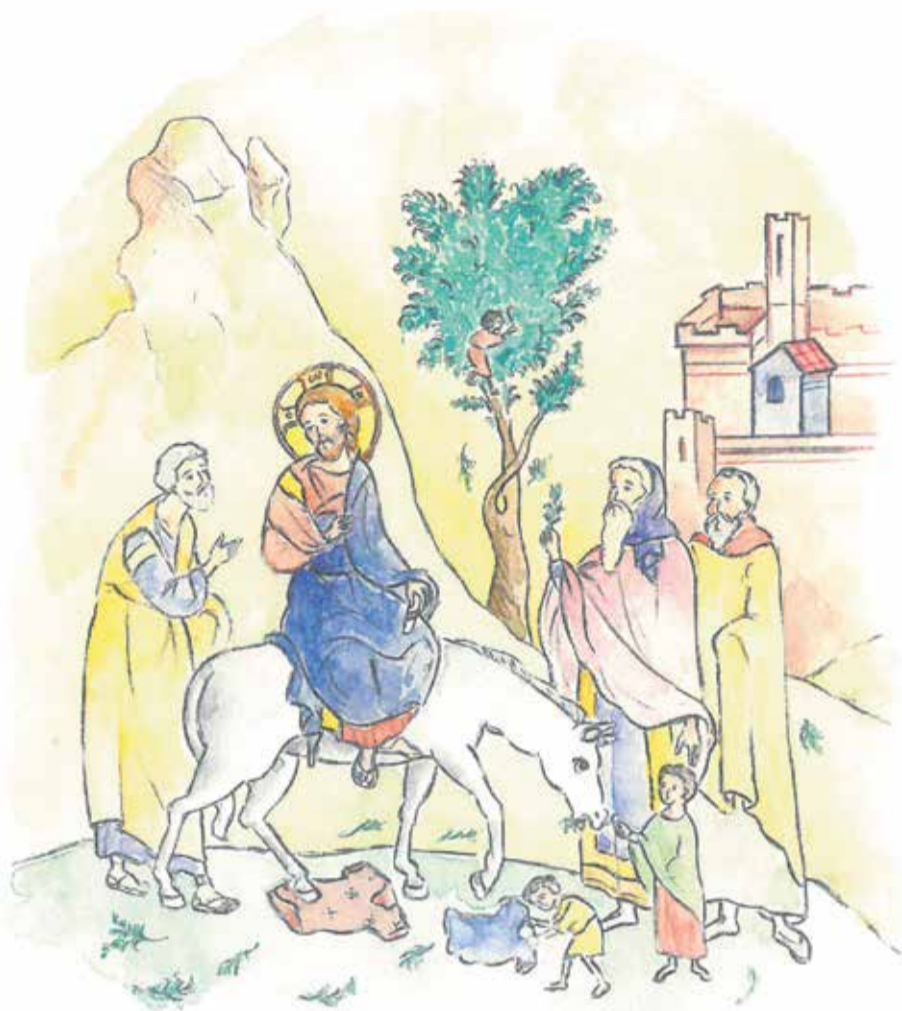
А в конце дня верующих приглашают принять святое помазание, известное как помазание больного. В эту святую и великую среду принято возлагать его на всех членов церкви для исцеления их болезней, как душевных, так и телесных, а также любых грехов, совершенных неумышленно или случайно.

Мой маленький Коля, ты когда-нибудь задумывался о том, что такое грех? Да или нет, или может быть? Итак, позволь рассказать тебе об этом словами, которые я подобрал специально для тебя.

Представьте себе на минуту семью с хорошими родителями и прилежным ребенком. Родители полны любви и гордости за своего ребенка, и маленький человечек тоже очень любит своих маму и папу. Как и во всех семьях, иногда случается так, что маленькие или большие вещи вредят семейной жизни, которая в остальном так мирна, так радостна, полна смеха и маленьких объятий: всего того, что делает вас счастливыми. К таким вещам, большим или маленьким, относятся, например, ложь, споры, плохие слова, гнев, все, что нарушает гармонию в этой прекрасной семье. Вместо этого приходит печаль. Мы больше не разговариваем друг с другом, не смотрим друг на друга, мы чувствуем себя неловко, потому что разбили самую драгоценную вазу, которую держим очень близко к сердцу, вазу, в которой хранилась любовь.

И все же ничто никогда не бывает потеряно. Эту вазу можно склеить. Мы можем сделать ее еще прекраснее, еще прочнее, если решим не ссориться из-за непреднамеренной или нечаянной ошибки, совершив которую, мы споткнулись и упали; если признаем, что поступили неправильно, если решим больше так не делать; если придем просить прощения у того, кого обидели, вдруг увидим, почувствуем сердцем, что любовь возвращается в семью и становится сильнее, чем прежде; пусть она радостно расцветает и наполняет светом весь дом. Таким образом, грех – это разрушение любви.

1.

Palmipüderüha
Праздник Входа Господня в Иерусалим

2.

Suur esmaspäev ja teisipäev
Великий понедельник и вторник

3.

Suur kolmapäev

vastu Kristuses. Patt on nagu haigus, mille pisikud levivad kogu kehas ja millest me peame kindlasti vabanema. Õnneks annab meid ülimalt armastav Jumal meile oskused sellest haigusest paranemiseks. Abinõu on andustus läbi pihi sakramendi, kus inimene tunnistab end süüdi, et on haavanud Jumala armastust; ja haigete õliga võidmise sakrament, mis tervendab hinge ja keha, andestades neile, kes on teinud pattu tahtmatult või sellest ise teadmatagi.

Ristimärgiga, õli võidmisega otsmikule, põskedele, kaelale ja kätele laskub Jumal meie peale ja avab oma taevaakna, mis võimaldab meil juba heita pilku Tema igavese aia hiilgusele, mida me kutsume paradiisiks.

Великая среда

Крестившись, ты стал членом и другой семьи, большей семьи, которая находится на небесах. Иисус – глава, а все крещеные – члены Его тела, соединенные узами любви с Христом и через Него друг с другом. И здесь грех разрушает любовь, данную нам Богом, каждый раз, когда мы плохо ведем себя по отношению к Нему или к другим людям, нашим братьям и сестрам во Христе. Грех – это как болезнь, полная микробов, которая распространяется по нашему телу и от которой мы обязательно должны избавиться. К счастью, Бог, любящий всех нас, дает нам оружие для исцеления. Средствами от этой болезни являются прощение через таинство возложения рук, когда человек признает свою вину за то, что ранил Божью любовь, и таинство помазания больных, которое исцеляет души и тела, прощая тех, кто согрешил неумышленно или неосознанно.

Осняя себя крестным знаменем, помазывая елеем лоб, щеки, шею и руки, Бог сходит к нам и открывает Свое небесное окно, через которое мы уже можем заглянуть в славу Его вечного сада, который мы называем «раем».

Suur neljapäev

Selle päeva hommikul teenitakse jumalikkude liturgiat, mida tuntakse salarusliku sööma-ajana. Jeesus teadis hästi, et Ta sureb varsti, ja tahtis tähistada oma viimast paasapüha koos oma jüngritega. Ta oli kurb, kuid jüngrid ei saanud sellest päris hästi aru. Jeesus julgustas neid armastama üksteist nii, nagu Tema on neid armastanud. Söögi ajal võttis Jeesus leiva ja veini, õnnistas neid ja jagas jüngritele, öeldes: „Võtke, sööge, see on minu ihu; jooge seda kõik, see on minu veri”, õhutades samal ajal nõnda Teda meeles pidama iga kord, kui jüngrid sel viisil sööki jagavad.

Seda teeme ka meie alati, kui jumaliku liturgia pühitsemise ajal armulauda vastu võtame: nagu pühad jüngrid, võtame vastu Jeesuse ihu ja vere Teda meenutades.

Jeesuse ja jüngrite söömaaja lõpupoole lahkus üks neist, nimega Juudas Iskariot (nimi tähendab, et ta oli pärit Kerioti külast Lõuna-Palestiinas), kelle südame oli kaheks rebinud armastus Jeesuse vastu ja rahaahnus; ta lahkus, et minna ja üles otsida preestrid ning öelda neile, kus nad saaksid Jeesuse kinni võtta. Preestrid andsid talle reetmise tasuks raha.

Ja sina, Nigul, kas sa oled Jeesuse sõber, tõeline sõber? Sõprus on väärtus, mida õpitakse lapsepõlves. On väga erinevaid viise, kuidas olla kellegi sõber. Sa võid olla mõne teise lapse, aga ka täiskasvanu sõber. Sõber, kes sulle meeldib ja kellega tunned end hästi, on midagi väga olulist: sa saad selle sõbraga mängida, temaga rääkida, temalt uusi oskusi õppida. Kui oskad kuulata, rääkida endast, hoolida teiste valust, ja kui suudad olla teisi käskimata ja halvustamata, siis leiad häid sõpru... Kas sa tahaksid, et sul oleks sõpru ka väljaspool oma lähedasteringi, näiteks kogu maailmas? Ära kunagi unusta, et elu jooksul saad sa tundma aina rohkem inimesi ja õpid valima nende vahel, kes on lihtsalt tuttavad või head mängukaaslased, või kes on tõelised sõbrad.

Hiljem tahtis Jeesus palvetada. Ta läks mäele, kus kasvasid oliivipuud. Tänaeni tuntakse seda kohta Jeruusalemma vanalinnast ida pool Õlimäena. Mõned jüngrid järgnesid Talle. Pilgu aja pärast saabus Juudas ülempreestrite saadetud sõdurite ja valvurite saatel. Need kaigaste ja mõõkadega relvastatud mehed viisid Jeesuse ülempreestri juurde ülekuulamisele. Koidikul viisid nad Ta Juudamaa maavalitseja Pontius Pilatuse ette.

Suure neljapäeva pärastlõunal saame teada, kuidas Jeesus mõisteti ristilöömisele, kui loeme läbi kaksteist lõiku, mille on kirja pannud neli evangelisti, Matteus, Markus, Luukas ja Johannes.

Siin on nende lugude kokkuvõte: Pontius Pilatus küsis Jeesuselt, kas Ta on juutide kuningas. See oli süüdistus Tema vastu. „Need on sinu sõnad,” vastas Jeesus. Maavalitseja ei arvanud, et Jeesus väärub surma ja tahtis Teda vabastada. Kuid preestrid veensid rahvahulka nõudma Tema ristile naelutamist. Siis andis Pilatus Jeesuse nende kätte. Jeesus löödi risti Kolgatal, väikesel künkal Jeruusalemma lähedal.

Õhtul sai Jeesuse sõber Joosep Arimaatiast (praegune küla nimega Rantis Jeruusalemmast loodes) loa Jeesuse surnukeha matta. Joosep mähkis Ta surnukeha lina sisse ning asetas kaljusse raiutud hauakambrisse. Sissepääsu ette veeretati kivi.

Samal suure neljapäeva õhtul tuleb teenistus meile meelde, et Jeesus suri kogu inimkonna pattude eest. Karistus, mis annab meile rahu Jumalaga, langes Jeesuse peale. Kuid Tema surm kandis palju vilja. Ja sellest päevast peale saab see, kes palub Jumalalt oma pattude andeksandmist ja usub, et Jeesus maksis meie pattude eest oma eluga, vastutasuks igavese elu, elu koos Jumalaga. Patuse jaoks on see uuestisünd; see on nagu suurepärase taim, mis tema sees kasvab. Lihtsamalt öeldes on see Jumala elu, mis temas kasvab. Ja vastutasuks peab ta selle eest hästi hoolt kandma.

Nüüd on rist, millele Jeesus löödi, asetatud kiriku keskele, ja me laulame: „Täna ripub ristipuul see, kes maa vete peale rippuma pani. Kibuvitsakroon pannakse pähe sellele, kes on inglite kuningas. Pilke purpurmantliga ehitakse see, kes taeva pilvedega ehib. Kämblaga lüüakse seda, kes Jordanis Aadama lunastas. Koguduse Peigmees lüüakse naeltega risti külge. Neitsi Poega pistetakse odaga. Meie kummardame Su kannatamist, oh Kristus, näita meile ka oma püha ülestõusmist!”

Великий четверг

Утром этого дня служится божественная литургия, известная как Тайная вечеря. Иисус хорошо знал, что скоро умрет, и хотел отпраздновать последнюю Пасху со Своими учениками. Он был печален, но ученики не совсем понимали, почему. Иисус призвал их любить друг друга, как Он возлюбил их. Во время трапезы Иисус взял хлеб и вино, благословил их и раздал ученикам, сказав им: «Возьмите, ешьте, это плоть Моя; пейте все, это кровь Моя», и в то же время призывал их вспоминать о Нем каждый раз, когда они разделяют трапезу таким образом.

Именно так мы поступаем каждый раз, когда принимаем Евхаристию во время Божественной литургии: подобно святым ученикам, мы принимаем Тело и Кровь Иисуса в память о Нем.

К концу трапезы Иисуса с учениками один из них, по имени Иуда Искариот (это имя означает, что он был родом из деревни Керийот в южной Палестине), чье сердце разрывалось на две части из-за любви к Иисусу и жадности к деньгам, ушел, чтобы найти священников и сказать им, где они могут арестовать Иисуса. Священники дали ему денег, чтобы заплатить за предательство.

А ты, Коля, являешься ли ты другом Иисуса, настоящим другом? Дружба – это ценность, которая прививается с детства. Есть много разных способов быть чьим-то другом. Вы можете стать другом не только для какого-то другого ребенка, но и для взрослого. Иметь друга, который тебе нравится и с которым ты чувствуешь себя комфортно, очень важно: с ним можно играть, разговаривать, узнавать от него что-то новое. Если ты умеешь слушать, рассказывать о себе, заботиться о чужой боли, а также прожить день, не приказывая и не принижая других, то найдешь хороших друзей... Хотел бы ты иметь друзей за пределами круга своих близких, например, по всему миру? Никогда не забывай, что на протяжении жизни ты будешь узнавать все больше и больше людей и научишься выбирать тех, кто является простым знакомым или же хорошим товарищем по играм.

После этого Иисус захотел помолиться. Он поднялся на вершину холма, где росли оливковые деревья. По сей день это место известно как Елеонская гора, расположенная к востоку от Старого города Иерусалима. Некоторые из учеников последовали за Ним. Через минуту прибыл Иуда в сопровождении солдат и стражников, посланных первосвященниками. Эти люди, вооруженные дубинками и мечами, отвели Иисуса к первосвященнику, чтобы допросить. На рассвете Его привели к Понтию Пилату, правителю Иудеи.

В этот Великий четверг мы узнаем, как Иисус был приговорен к распятию, прочитав двенадцать отрывков, записанных четырьмя евангелистами – Матфеем, Марком, Лукой и Иоанном.

Вот краткое содержание этих историй: Понтий Пилат спросил Иисуса, является ли Он Царем Иудейским. Это было обвинением против Него. «Это твои слова», – отвечал Иисус. Правитель не считал, что Иисус заслуживает смерти, и хотел освободить Его. Но священники убедили толпу потребовать, чтобы Его пригвоздили к кресту. Тогда Пилат отдал Иисуса в их руки. Иисус был распят на Голгофе, на небольшом холме недалеко от Иерусалима.

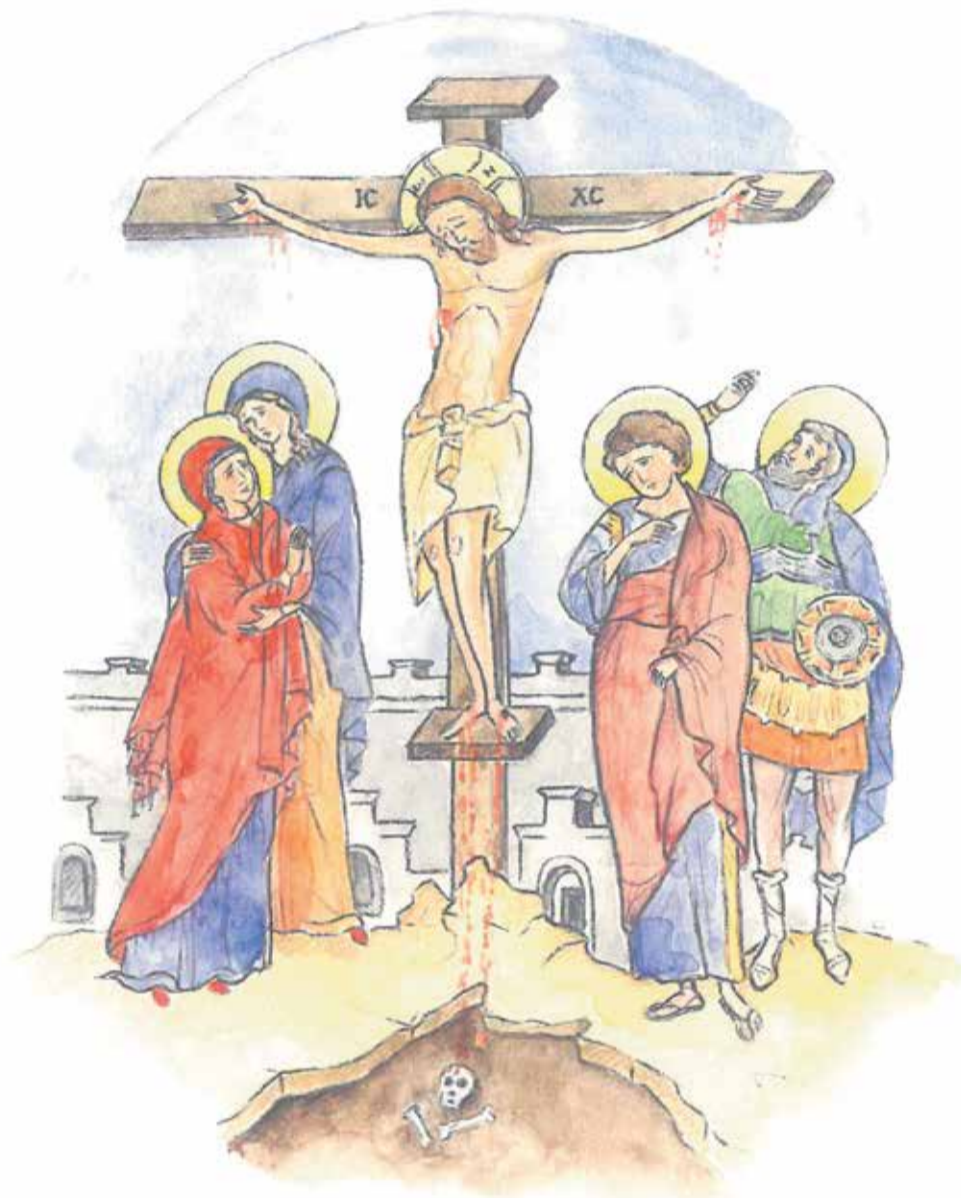
Вечером друг Иисуса, Иосиф из Аримафеи (сейчас это деревня Рантис, к северо-западу от Иерусалима), получил разрешение похоронить тело Иисуса. Он завернул ее в плащаницу и положил ее тело в гробницу, высеченную в скале. Затем вход закрыли камнем.

В тот же вечер Великого четверга служба напоминает нам о том, что Иисус умер за грехи всего человечества. Наказание, которое дает нам мир с Богом, пало на Иисуса. Но Его смерть принесла много плодов. И с этого дня каждый, кто попросит у Бога прощения за свои грехи и поверит, что Иисус заплатил за наши грехи Своей жизнью, получит взамен вечную жизнь, жизнь с Богом. Для грешника это новое рождение, которое подобно великолепному растению, произрастающему внутри

него. Проще говоря, это жизнь Бога, растущая в нем. И в ответ он должен хорошо заботиться о ней.

Теперь крест, на котором был распят Иисус, установлен в центре церкви, и мы поем:

“Сегодня на кресте висит Тот, Кто заставил землю висеть на водах. Терновый венец возложен на голову короля ангелов. Тот, кто украшает небо облаками, будет украшен пурпурной мантией. Тот, кто искупил Адама в Иордане, будет поражен дланью. Жених прихода распят на кресте. Сына Девы пронзают копьем. Мы поклоняемся Твоим страданиям, о Христос, покажи нам также Твое святое воскресение!»

Šuur reede

Suure reede hommikul oleme tunnistajaks Kristuse ristilt mahavõtmisele ning Tema surnukeha asetamisele hauda. Usklikud katavad lilledega Kristuse surikuju, tekstiilist ikooni, mis kujutab Jeesuse surnukeha, ja kummardavad selle ees aupaklikult.

Õhtul tuuakse surikuju altarist ja pannakse kiriku keskele. Just seal puhkab Jeesus, nagu vapralt võidelnud kangelane, oodates oma jumaliku ülestõusmise hiilgava võidu tundi. Seejärel suundume tema haua ümber toimuvale „Kristuse matustele” koos pika kolmeosalise teksti laulmisega. Pärast seda tehakse surikujuga ring ümber kiriku.

Великая пятница

Утром Великой пятницы мы станем свидетелями снятия Христа с креста и возложения Его тела в гробницу. Верующие покрывают цветами ткань, называемую погребальной плащаницей – икону, изображающую мертвое тело Иисуса, и благоговейно кланяются ей в знак почтения.

Вечером плащаницу выносят из алтаря и выставляют в центре церкви. Именно там Иисус покоится, как доблестный герой, ожидая славного часа Своего божественного воскресения. Затем мы переходим к «Погребению Христа» вокруг его гробницы с пением длинного трехчастного текста. После этого вокруг церкви совершается круг с й плащаницей.

Šuur laupäev

Täna sel jumalateenistusel tunneme juba ülestõusmise hingust, sest teame, et Jeesuse haudapanemine on Tema jaoks vaid kosutav uni pärast rasket võitlust. Uni, mis eelneb pimstavale võidukäigule. Jeesus on allilmas, kus asuvad surnud. Nad on rõõmsad, sest Jeesus on nende seas, et nad üles äratada. Tavaliselt ütleme, et seda teenistust peetakse „esimeseks ülestõusmiseks” sest Matteuse evangeelium kuulutab rõõmsalt, et Jeesus tõuseb hauast üles. Ikoon näitab meile, kuidas Jeesus on tulnud elusalt oma hauakambrist ning hoiab kinni Aadama ja Eeva käest, kes on samuti koos Temaga üles tõusnud. Evangeeliumi ettelugemisele eelneb psalm 81, mille viimast salmi kasutatakse refräänina, mis annab juba otsese vihje Kristuse ülestõusmisele: „Jumal, tõuse üles ja mõista kohut maa üle, sest Sina saad pärisosa kõikide rahvaste seas”. Kui psalmi 81. salmi lauldakse mitu korda, vahetavad vaimulikud oma jumalateenistusriideid. Need muutuvad tumedast valgeks ja samuti vahetatakse ka kirikus olevad laudade, pultide jm katted

Sel ajal, kui me laulame ja kiidame Kristust ülistades Tema surnuist ülestõusmist, sest Tema on meie Jumal, lisavad kirikulaulud, et surmavald kurdab ja hüüab: „Mu meelevald on tühjaks tehtud... Minu käes on ammust ajast olnud surnud, aga vaata, Ta (=Jeesus) äratab nad kõik üles”.

Koor laulab valjult „Jumal, tõuse üles”. Issand ärkas nagu magaja. Ta on üles tõusnud, meie Päästja, me laulame, kui läheme armulauale.

Täna, Nigul, ei peaks keegi enam nutma. Rõõm valitseb kõikjal, nii maa peal kui taevas ja isegi allilmas.

Vanasti ristiti sel päeval ka usuõppijaid. Usuõppija on inimene, kes, kuulates Jeesusest Kristusest, palub kirikul talle seda õpetada ja soovib saada ristimise kaudu kristlaseks.

Великая суббота

На сегодняшнем богослужении мы уже чувствуем дыхание воскресения, потому что знаем, что погребение Иисуса – это для Него лишь освежающий сон после тяжелой битвы. Сон, который предшествует ослепительному триумфу. Иисус находится в подземном мире, где обитают мертвые. Они радуются, потому что Иисус находится среди них, чтобы воскресить их. Обычно мы говорим, что эта служба считается “первым воскресением”, потому что Евангелие от Матфея радостно провозглашает, что Иисус восстанет из могилы. На иконе мы видим, как Иисус выходит живым из своей гробницы и держит за руки Адама и Еву, которые тоже воскресли вместе с ним. Евангельское чтение предваряется 81-м псалмом, последний стих которого используется в качестве рефрена, уже содержащего прямой намек на воскресение Христа: «Восстань, Боже, суди землю, ибо ты наследуешь все

народы» После того как псалом 81 пропоется несколько раз, священнослужители меняют свои облачения. Они заменяются с темных на белые, также заменяются покрытия на находящихся в церкви столах, аналоях и т.д.

В то время, как мы поем и славим Христа, прославляя Его воскресение из мертвых, ибо Он – наш Бог, церковные гимны добавляют к этому плач и вопль ада: ««Ниспровергнута моя власть: я имел мертвых от века, но вот, Он (Иисус) пробуждает всех!»»

Хор громко поет «Боже, воскресни!». Господь проснулся, как спящий. Он воскрес, Спаситель наш, поем мы, идя на Евхаристию.

Сегодня, Коля, никто больше не должен плакать. Радость царит повсюду, на земле, на небесах и даже в подземном мире.

Раньше в этот день также крестили оглашенных. Оглашенные – это люди, которые, услышав об Иисусе Христе, просят церковь рассказать ему о Нем и желают стать христианином через крещение.

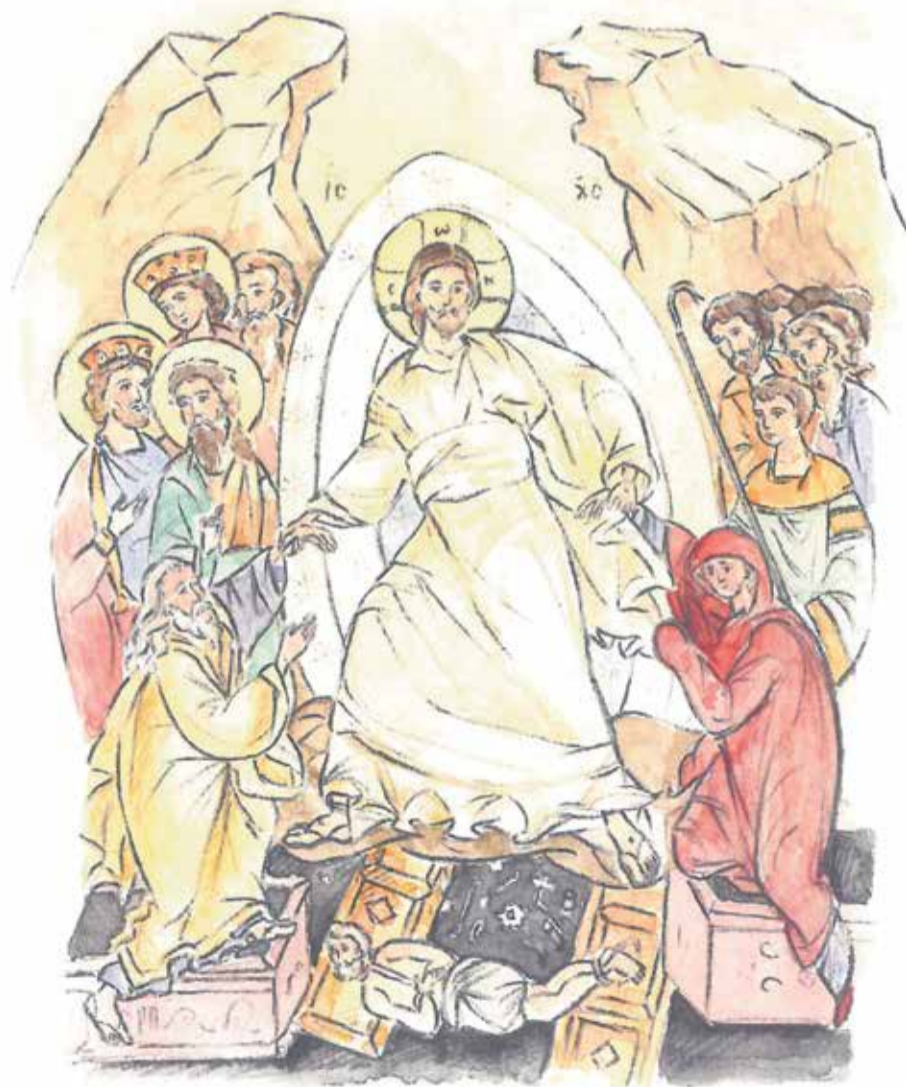

Suur ja püha paasapäev

Esimese päeva koidikul ostsid Maarja Magdaleena (kes oli pärit Magdalast, Tibeeria järvest läänes asuvast linnast, mille nimi tähendab „kõrget torni”), teine Maarja, Jaakobuse ema, ja Saloome lilli ning läksid Jeesuse haua juurde. Kuid haud on tühi ja kivi, mis takistas sissepääsu, oli kõrvale lükatud. Järsku hakkas maa värisema ja taevast tuli ingel, veeretask selle kivi ära ja istus selle peale. Evangelist Matteus täpsustab, et ingli välimus oli nagu välg ja riided valged nagu lumi.

Ingel rääkis ja ütles naistele: „Ärge kartke, ma tean, et te otsite Jeesust, kes oli risti löödud. Teda ei ole enam siin; Ta tõusis üles just nii, nagu Ta ütles. Tulge ja vaadake kohta, kus Ta lamas; minge kiiresti ja öelge oma jüngritele, et Ta on surmuist üles tõusnud (Matteuse 28:5-7)”. Need kolm naist jooksid Galileasse täis erutust ja rõõmu.

Ülestõusmine, mu kallis Nigul, tähendab surmast ellu ärkamist. Jeesus on üles tõusnud. Kirikusse, mis on endiselt pimeduses, ilmub ootamatult vaimulik, käes süüdatud küünal, paasaküünal, ja kuulutab: „Tulge võtke valgust igavesest valgusest, ja austage Kristust, kes on surmuist ülestõusnud”. Nii tehakse vähemalt mõnel pool. Kirik on valgusega üle ujutatud. Iga usklik tuleb oma küünlaga, et see paasaküünlast süüdata. Rõõm puhkeb kõikjal. Nagu Kristus, kes oli enne taevasse tagasi minemist nelikümmend päeva maa peal, et näidata, et ta elab, laulame ka meie oma kirikutes, oma kodudes, ja kus vähegi võimalik, Jeesuse võidulaulu: „Kristus on surmuist üles tõusnud, surmaga surma maha tallanud ja neile, kes hauas olid, elu kinkinud.”

Ütle endale, Nigul, et samamoodi nagu maja ehitamiseks on vaja tugevat vundamenti, peab meie usk kindlalt toetuma Kristuse ülestõusmisele. Tema on meie lootus, meie pääste ja meie enda ülestõusmise kindlus. „Kui Kristus ei tõuse üles,” ütleb apostel Paulus meile oma esimeses kirjas korintlastele 15:17-19, „on meie usk asjatu; oleme ikka veel oma pattudes.” Suureks kasvades ära kunagi lõpeta mõtisklemist selle üle, mida ma sulle siiralt ja sügavaima veendumusega ütlen: „Jäta oma elus kõik kurbus, sest Kristus on üles tõusnud ja seepärast pole surm nende jaoks, kes usuvad, enam kõige lõpp, vaid uue elu algus. Nüüd on meie patud andeks antud. Nüüdsest ei ole midagi asjata selles, mida me teeme või mida me läbi elame. Jeesuse Kristuse ülestõusmine on maailma igavene noorus, sest meie pääsemine ja kogu meie elu on ülestõusnud Kristus.“

День Великой и Святой Пасхи

На рассвете первого дня Мария Магдалена (из Магдалы, города к западу от Тивериадского озера, название которого означает «высокая башня»), вторая Мария, мать Иакова и Иосифа, и другие женщины купили цветы и пошли к гробнице Иисуса. Но гробница была пуста, а камень, закрывавший вход, отодвинут. Вдруг земля содрогнулась, и Ангел, сошедший с неба, отвалил камень и сел на него, и евангелист Матфей говорит, что его облик был подобен молнии, и одежды его были белы, как снег.

Ангел заговорил и сказал женщинам: «не бойтесь, ибо знаю, что вы ищете Иисуса распятого. Его больше нет здесь; Его нет здесь — Он воскрес, как сказал. Подойдите и посмотрите на то место, где Он лежал; идите скорее и скажите ученикам, что Он воскрес из мертвых. (Матфей 28:5-7)».... Три женщины побежали в Галилею, полные восторга и радости.

Воскресение, мой дорогой Коля, означает пробуждение к жизни после смерти. Иисус воскрес. В церкви, все еще погруженной во тьму, внезапно появляется священнослужитель с зажженной свечой, пасхальной свечой, и провозглашает: «Придите, примите свет от вечного света и чтите Христа, воскресшего из мертвых». По крайней мере, в некоторых местах это делается именно так. Церковь залита светом. Каждый верующий приходит со своей свечой, чтобы зажечь ее от пасхальной свечи. Радость царит повсюду. Подобно Христу, который был на земле сорок дней, а затем вернулся на небо, чтобы показать, что Он жив, мы тоже поем победную песнь Иисуса в наших церквях, домах и везде, где только возможно: „Христос воскрес из мертвых, смертью смерть поправ и сущим во гробех живот даровав“ («Христос воскрес из мертвых, умертвил смерть и дал жизнь тем, кто был во гробе»).

Скажи себе, Коля, что как для строительства настоящего дома нужен прочный фундамент, так и наша вера должна прочно покоиться на воскресении Христа. Он — наша надежда, наше спасение и уверенность в нашем воскресении. «Если Христос не воскреснет», говорит нам апостол Павел в Первом послании к Коринфянам 15:17-19, „то вера наша тщетна; мы остаемся во грехах наших». Когда ты вырастешь, никогда не переставай размышлять о том, что я говорю тебе с искренностью и глубочайшей убежденностью: «Оставь всякую печаль в своей жизни, ибо Христос воскрес, и поэтому смерть для верующих уже не конец всему, а начало новой жизни. Теперь наши грехи отпущены. Отныне нет ничего бесполезного в том, что мы делаем или через что проходим. Воскресение Иисуса Христа — это вечная молодость мира, потому что наше спасение и вся наша жизнь — это воскресший Христос.

(Marina Paliaki-Mboki teksti järgi, illustraator Angeliki Delecha. Ateena kirjastus Stamouli, märts 2011)
(По тексту Марины Палиаки-Мбок, иллюстратор Анжелики Делеча. Афины, издательство «Стамули», март 2011)

Ülesanne: ühendada jooned.
Задача: соедини линии.

Ülempreester Nikolai Päts 1930.-ndatel.

Ta on üles tõusnud!

Ülempreester Nikolai Päts

1. Murelikult ja tardunud pilgul enese ette maha vaadates istus ülempreester Kaifas oma lossis Moria mäel.

Mis ta südant praegu, juudi rahva suure püha varasel hommikul, vaevas, oli viimaste päevade verine sündmus – Naatsareti Jeesuse kurblik surm. Seda raudset rahu, mida elatanud Hannas – tema äi – kogu selle sündmuse juures avaldas, Kaifas enese südames ei tundnud.

Kaifase erutatud olek näitas väga selgesti, kui nõrgaks ta seda võitu pidas, mille kättesaamiseks olid teda kui põlatud saduseri ja juudi ülikut variserid seekord maavalitseja ees toetanud. Seda juhtumist, et elatanud Herodes, kes varisere kartis, aga siiski Saadoki järeltulijaid, neid uhkeid puhastverd heebrealasi, ülempreestri järjeni ülendas, ei võinud variserid andeks anda ega ära unustada.

Kaifas kartis variseride poolt mõnda salanõu. Kui kergesti võisid variserid, kes rahva usulist sallimatust kõigi võõraste vastu tundsid, nüüd rahvast Rooma valitsuse vastu üles kihutada ja templit ning kõike seda, mis veel juudi iseseisvusest alles jäänud oli, hädaohtu seada või koguni ära hävitada!

Kardetavast Galilea prohvetist – Kristusest – ei ole küll nüüd enam suurt hädaohtu karta: ta on surnud, puhkab hauas ja tema, ülempreestri ametipitser valvab hukka saadetud prohveti hauakivi. Kuid need lugematud rahvahulgad, kes pealinna viiesajas kogudusekojas mässuliste variseride õpetust kuulamas käivad, eks ole nende meel muutlikum kui veelaine. Ei puudu palju, ainult mõni piisk ja rahva kannatuste karikas on veereni täis, siis algab verevalamine, roomlaste rüüstamised, surmanuhtlused ja vangistamised, mille vastu isegi tema, Kaifas, abitu on.

Need mõtted ja tundmused ei andnud rahu ülempreestrile tema palve juures, nad segasid teda pesemiskommete täitmises enne templiteenistuse algust.

Enne veel, kui ülempreester oma toimetustega lõpuni jõudis, ruttab tema juurde truu teener ja teatab kokkunud häälel:

„Vahid on haa juurest ära tulnud – haud on tühi, Teda ei olevat enam hauas...”

Nagu välgust tabatud kokkus ülempreester; ta meelde tulid ristilöödud Kannataja sõnad kolmepäevasest surmast: täna oligi sellest kolmas päev.

Rutuga tõmbas Kaifas mantli üle õlgade ja sammus lossi sammaskäigu poole. Vaevalt tärnanud koiduvalguses näeb ta enese ees kokkunud ja kahvatuid hauavahte, kuulab nende rutulist seletust:

„Veel õhtu eel ei olnud kedagi võõrast aias; õhtused korra vahid ei silmanud kedagi ka väljaspool rohuaiia müüri. Kuupaisteta õõ oli kottpime ja surmvaikne; ei tundnud vähimatki tuuleõhku; nagu tinarasket rammestust enne maavarisemist oli õhus tunda. Hirm tuli meile peale. Tegime tule haa suu ette üles, et koiduni hauda valvata.

Vaheajal enne keskööd tundus, nagu oleks maasügavus õhanud. Kuid meid tabas veelgi suurem ehmatus. Maapind kerkis üles, puuksad vankusid kahisedes, müri naga langes haa ükselt kivi ja pimestav välk täitis õhu! Üks osa meist võib tunnistada, et nad nägid suurt prohvetit hauast valgussäras välja tulevat. Kõik meie seast seda tõendada ei või. Kui toibusime ja silmad üles tõstsime, nägime haa suu lahti olevat, kus ees kivi maas oli, haud aga oli tühi. Hirmuga jooksimise siia seda teatama. Ootame sinu armu või karistust, valitseja.”

„Sellest pärastpoole,” vastas ülempreester, „kui teile elu kallid on, pidage suu – mitte sõnagi sellest, mida nägite, ei tohi te kellelegi lausuda!”

Enne lõunat, kui templiülem ülempreestri-le pühadeaegsest templi sissetulekust aru andis, teatas ta kokkunult: linnas olevat jutt laiali, et haud on tühi...

Kõige osavamad Heroodese salakuulajad, kes välja olid saadetud, naasid tagajärjetult ja teatasid:

„Kusagil ei ole hauast varastatud ihu leida, kusagil ei leidu vargaid, kes seda teha võisid!”

„Ega ta ju ometi üles ei tõusnud?” lausus Kaifas mõru naeratusega.

„Selles asjas peame Tema sõprade variseride käest järele pärima,” tähendas templiülem. Nemat ju peavad surmajärgset elu tundma, meile ei ole seda tarkust Mooses käsusõnas seletanud.”

2. Õhtu jõudis kätte, kuid teade ülestõusnud prohvetist pani uulitsatel ja turuplatsidel rahvahulgad kihama. Uskmatute saduseride vastuvaidlemist, kes ülestõusmist tõsiasjaks ei pidanud, kuulas rahvas vaenulikult. Selles paistis olevat rikaste ja omakasupüüdlike võimukandjate ülesastumist vaesemate rahvakihtide lootuste ja ootuste vastu. Mitte otsustada õiglaselt vaeste ja tagakiusatute suure prohveti üle tundus kui kibe pilge nende vastu, kes elukibeduses ei suutnud usku salata.

Ja variserid?

Ka nemad olid usklike hulgaga, ehkki nad küll veel vaikisid. Prohvet Saamuel, kes peale surma Saulile ilmus ja Mooses, kelle ihu surmas mädanemist ei olnud näinud – need sündmused olid variseridele tuttavad tõeilmused selle kohta, et surma võit ei saa olla täielik.

Seisukord oli saduseride vastu, ja variseridelegi ei avaldanud rahvas päriolemist – seepärast nad nüüd vaikisid. Ülestõusmise sündmuse ootamatus ja haruldus ei lasknud esialgu veel aimata, kui suuri tagajärgi see eneses varjas.

Ühte asja võis tähelepanelik inimene aga kohe märgata: suurem osa Jeruusalemma võõraid ja Betseta linnaosas elavad vaesemad inimesed hoidsid oma meeles imelise ülestõusmissündmuse poole.

Rahvahulgad, kes oma ühtsuses alati elavat tõetundmist kaitsevad, tundsid ka nüüd, kus on tõde ja kus vale, vastates kõigile tarkadele vastuvaidlemistele põlgusega. Rahvas teadis rääkida, et ihu hauas ei leidu, et Jeesust Joosafati orus, Emmauses ja isegi Kolgata mäe läheduses nähtud. Rahvas tundis hinges otsekui kergendust. Suur prohvet ei ole surnud – Tema süütu veri ei kisenda taeva poole.

Sarnane meeoleolu pidi isegi Jeesuse vastaseid rahustama. Pole imestada, et sel puhul Jeesuse jüngrite ja järelkäijate tagakiusamine aegsasti lõpetati. Siiski olid variserid väga rahutud; nad nägid, kuidas ka peale surma rahvahulk Prohvetist lugu pidas, Teda taga igatses ja Tema järel käis. Nende mõte ja meel tundsid, aimasid midagi suurt ja tähtsat tulemas olevat, mis juudi rahva ülikutele mitte õnne ei tõotanud.

3. Mida tegid sel ajal Jeesuse järelkäijad, kes rikka Galileamaa naise Saloome majja kogunenud olid?

Kurvas meeoleolu valmistusid nad suurpüha laupäeval lõhnarohte, millega Selle ihu võida, kes nende lootust, usku ja armastust eneses ühendas.

Varahommikul, enne päevatõusu, võtsid kolm naisterahvast, end laia mantli hõlmadega kattes, kätte korvid ja nõud kallite lõhnarohtudega ja ruttasid haa juurde.

Nad läksid, aga tulid peagi ärevas meeolus tagasi – nad leidsid haa tühja olevat. Nägid Jeesust Joosepi aias, kuulsid Tema hüüet – „olge rõõmsad” – ja ruttasid sellest Peetrusele ja Johannesele teatama. Nüüd ruttasid need viimased omakorda haa juure.

Kui tühi oli tee sel varasel hommikutunnil! Kusagil ei näinud jüngrite silmad hauavahte. Aga ka jüngritele haigutas hauast vastu tühjus. Siin kiviase peal olid rüüd ja surnulina.

Mitte surmavarjugi ei leidnud jüngrid hauast, nagu uus saladuslik elu oli kaljukoopas: hommikusel värskes õhus oli hauas tunda lillelõhna. Salvitoojatest maha jäetud lõhnarohud olid praegugi haa ees kivi peal.

„Ma tunnen ülempreestri teenrit,” lausus Johannes, „ei nemad võtnud ihu hauast! Tema on tõesti üles tõusnud!”

„Kuis igatsen Sind näha, mu õpetaja, mu Issand!” hüüab Peetrus.

Kindlas usus ja rõõmsas lootuses ruttavad nad linna tagasi.

Kui õhtu jõudis, olid kõik jüngrid juba kokku tulnud. Kõik olid kindlad usus, et Jeesus on üles tõusnud. Ja Kristus tuli oma jüngrite juurde, kõneles nendega, murdis mõningatega leiba – jüngrid nägid ja uskusid.

Ketsemani aias tärnanud kahtlus, Kolgata surmakannatus, südamepiin – kõik selle võitis ülestõusmise rõõm.

Võimatu oli suurt rõõmu varjul hoida ja üksnes oma ligimeste ringkonnas saladusena peita.

Rõõmusõnum hoovas üle huulte, tungis rahvahulkade sekka. Seda sõnumit kuulutati rahvale uulitsatel ja turuplatsidel, seletati kogudusekodades. Ja igal pool pani see sõnum inimesed kõnelema ja vaidlema, andis põhjust rõõmsaks imestamiseks ja lootuseks. Vististi mingil muul puhul ei olnud inimesele osaks saanud tähtsamat ülesannet, kui selle suure päeva alguses.

Rõõmsas kohmetuses tunnistasid jüngrid, et nende elus teist tähtsamat ja suuremat

juhtumist pole olnud, kui see tunnistus ülestõusnust.

Vaimu vabadus ja surematuse ei olnud nüüd enam seletusetu dogmaatiline algõpetus, vaid tõeline elusündmus.

Kaifas, Hannas, Herodes ja Pilaatus, nagu ka vägev Rooma keiser olid omast kohast võimetud Jumalast seatud igavese surematuse alust kõigutama, mida need lihtsad Galilea kalamehed kaduvas inimlikus välimuses nägid, uskusid ja leidsid.

Avanes lai, avar, suur võitlus inimeste surmahirmust vabastamiseks, nende vabastamiseks kartusest käskude vastu eksida; võitlus selleks, et armastuse läbi kõiki rõhujaid ja rõhutuid ühendada ja ülendada.

Jeesuse jüngerite südamesse asus usk, mida nad oma Õpetajalt palusid. Usuga koos ka võime ja jõud eesolevat suurt ülesannet täita. Galileamaa mägede tippudele nägid jüngerid enese ees kogu maailma lahti olevat, kui suurt ühist kogudusekoda, kus rahvad nõrkemiseni tröösti ja vaimu-uuen-duse uut sõna nende suust ootasid.

Ja sõna – uus sõna kostis ja kasvas ja väelisel laienes tema kosutav ning elustav mõju. Ta peab kostma nüüd ja igavesti.

Ei märtrite verepulmad Rooma keisrivõimu aegadel, ei tuleriidad, ei bütsantslik vormiorjus, ei materialistlik arvustus, ei suurilma kergemeelne pealiskaudne pilge ülestõusmise võimatuse või loomuvastatuse kohta suuda seda hävitada ega vaikima sundida.

Võitmatu on üksnes igavene tõesõna. Kas leidub teist teed headuse ja õnne riiki, mis

ei oleks saanud algust sealt, mis ei oleks tagasi pöördunud, et süüdata oma küünalt armualtaril Kolgata mäel?!

Ei!

Üksnes tee Kolgatalt viib õnneriiki.

Ilmunud ajakirjas Uus Elu 1924. kevadel

Uinus EAÕK Tartu piiskop Eelija

17. detsembril 2024 uinus pärast pikka ja rasket haigust Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku (EAÕK) Tartu pühitsetud piiskop Eelija (maailmas Ott Ojaperv).

„Piiskop Eelija oli haige juba pikka aega ning viimastel nädalatel kannatas ta kehaliselt palju, nüüd kutsus Issand meie kallivenna enda juurde ja vabastas piiskop Eelija kõikidest kehalistest vaevadest. Issand andis talle lõpuks igavese rahu,” ütles EAÕK kirikupea Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus. „Meie mõtted ja palved saavad piiskop Eelijat tema teekonnal taevasesse kuningriiki.”

Metropoliit Stefanus lausus, et ta hoiab piiskop Eelijat oma mälestustes kui suurepärase vaimulikku, kes oli erakordselt andekas tõlkimises. „Tänu temale saime endale täieliku liturgilise kalendri, see oli väga mahukas ettevõtmine,” ütles ta, lisades, et põhjalikkus saatis piiskop Eelijat igas ettevõtmises. „Ta täitis südame ja hingega oma pastoraalülesandeid ning hoolitses isalikult oma vaimulike eest,” ütles metropoliit Stefanus.

Piiskop Eelija sündis 11. mail 1977 Tartus. Ta lõpetas 1995. aastal Tartu Miina Härma Gümnaasiumi ning Tartu Ülikooli usuteaduskonna bakalaureuseõpingud 2000. aastal *cum laude* ja magistriõpingud 2003. aastal. Piiskop täiendas end Perugia, Peterburi, Voroneži ja Riia ülikoolides.

Tulevane piiskop Eelija pühitseti diakoniks 28. juulil 2006 ja preestermungaks 15. aprillil 2007 ning ülendati arhimandriidiks 9. oktoobril 2008 Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse poolt. Eelija teenis Karksi-Nuia Püha Aleksei kogudust diakonina ja seejärel preestrina. 2007. aasta sügisest 2009. aasta talveni teenis ta preestrina ka Arussaare Issanda Taevanimise ja Tuhalaane Jumalaema Uinumise kogudust. 12. juunil 2008 valis EAÕK täiskogu Eelija Tartu piiskopiks ning metropoliit Stefanus pühitses ta ametisse 10. jaanuaril 2009.

Fotod: preester Krisjan Otsmann 2024.

Piiskop Eelija matusetalitus toimus 20. detsembril Tartu Jumalaema Uinumise katedraalis. Piiskop maeti Rāpina Püha Sakariase ja Eliisabeti kiriku aeda altariseina kõrvale.

Piiskop Eelija, igavene mälestus!

Preester Andrei Sõtšov

Valitseja piiskop Eelija oli minu jaoks väga oluline isik. Oleme temaga üheaegsed ja meie sõprus algas Tartu Ülikooli usuteaduskonnas, kus olime õpingukaaslastel. Mäletan, kuidas uinunud valitsejal, tollal veel rooma-katoliku koguduseliikmel Toomasel, ärkas sügav huvi õigeusu kiriku ja õpetuse vastu. Tegime valitsejaga mitmeid palverännakuid välismaale õigeusu pühadesse paikadesse, mis olid meie vaimulikule kasvule ja vennalikule sidemele väga rikastavad. Mul oli rõõm tutvustada talle Tartu Uspenski kogudust ja selle vaimulikku, nüüdseks uinunud isa Gennadit, kus algas tema vaimne teekond õigeusu kiriku liikmena.

2000. aastate alguses teenisime ja aitasime vaimulike lugejatena nii Tartu Uspenski kui ka Tartu Aleksandri kirikus. Hiljem jätkas valitseja teenimist esmalt lugejana Rāpinas, seejärel diakonina ja hiljem preestrina Karksi-Nuias ning teistes kogudustes. Valitseja siiras pühendumine kiriku teenimisele ja armastus selle liturgilise rikkuse vastu olid mulle sügavalt inspireerivad kogu minu 11-aastase kaitseväeteenistuse jooksul aastatel 2002–2013.

Minu ja valitseja Eelija isiklik sõprus kestis läbi aastate. 2000. aastate alguses alus-

Foto: preester Kristjan Otsmann 2024.

tasime üheskoos esimeste liturgiliste tekstide tõlkimisega. Esimene neist oli psaltri lugemiskord koos katismade vahepalvetega – töö, mis jäi meile südamelähedaseks ja mille kaudu saime anda oma panuse kiriku liturgilisse traditsiooni. Ka siis, kui asusin teenima Eesti Kaitseväes kaplani, käisime teineteisel külas Tartus, Pärnus ja Jõhvis, jagades mälestusi ja hetki, mis olid täidetud vennaliku armastusega.

Viimati kohtusime selle aasta juunis, mil veetsime koos kuus unustamatut tundi, meenutades möödunud aegu. Vesteldes valitsejaga telefoni teel 13. detsembril, vähem kui nädal enne tema uinumist, jagas ta minuga rõõmu äsja valminud liturgiliste kalendrijuhiste üle aastaks 2025.

Piiskop Eelija jääb minu südamesse südamliku, kaastundliku ja haritud esikar-

jasena, kelle elu oli eeskujuks ja inspiratsiooniks paljudele. Tema lahkumine on minule valus kaotus, kuid lohutan end kindla usuga ja teadlikkusega, et valitseja jätkab teenimist meie kõigi ustava eespalvetajana Issanda Kuningriigi aujärje ees.

Igavene mälestus!

Uinus Albaania metropoliit Anastasios

Tallinna ja kogu Eesti kõrgestipühitsetud metropoliit Stefanus avaldas siirast kaastunnet seoses Tirana, Durresi ja kogu Albaania metropoliidi Anastasiose uinumisega Issandas 95 aasta vanuses.

„Meenutan tänulikult meie kohtumisi. Mäletan teda ammusest ajast, kui olin veel diakon ning tulevane metropoliit Anastasios preester. Oleme koos Pariisis teeninud,“ lausub metropoliit Stefanus.

Peapiiskop Anastasios (Anastasios Yanoulatos) kuulus tänapäeva õigeusumaailma tippude hulka. Ta lõpetas 1951. aastal Ateena ülikoolis teoloogiaõpingud kiitusega ning 1960. aastal sai Ateena ülikoolis teoloogiadoktori kraadi. Hiljem on mitmed ülikoolid üle maailma andnud talle audoktori tiitli. 1981–1991 teenis ta misjonärina Aafrikas, tuues uuele elule õigeuskogukonnad Ugandas, Keenias, Tansaania ja

Sambias. 1991. aastal nimetati ta Oikumeenilise Patriarhaadi poolt Albaania eksparhiks, et ta saaks piiritus usus ja tingimusteta armastuses üles ehitada Albaania õigeuskirikku, mida oli aastakümneid järjekindlalt hävitanud riigipoolne ateistlik tagakius. Peapiiskop Anastasiose panus oikumeenilisse liikumisse väärrib eraldi esile tõstmist: ta tegutses poolsada aastat aktiivselt Kirikute Maailmanõukogus, olles aastail 2006–2013 Kirikute Maailmanõukogu president.

„Palvetame, et meie Issand Jeesus Kristus, kes on ülestõusmine ja elu (Jh 11:25), laseks puhata oma õndsasti uinunud sulase peapiiskop Anastasiose hinge valguse, külluse ja kosutuse paigas, kust on kaugel vaev, kurbus ja nutuohkamised, vaid on igavene elu. Igavene mälestus!“ avaldas metropoliit Stefanus kaastunnet.

Фото: Геннадий Баранов 2019

МЫСЛИ О ДУХОВНОМ В КАНИИ ВЕЛИКОГО ПОСТА (2025)

Я также осмелюсь при этом утверждать, что именно от таких душевной дремоты и расслабленности нас предостерегает преподобный Ефрем Сирийский, когда увещевает нас неустанно отречься от духа лени, жажды власти, пустословия и нездорового любопытства; словом, от тех пороков нашей души, которые постоянно нас губят, и призывает нас облечься в чистоту чувств, смирение, терпение и любовь, которая навсегда останется духовным и несокрушимым оружием против лукавого и его воинства. Это духовное оружие делает нас подобными прозрачному стеклу, сквозь которое сияет свет милости Божьей. Таким образом, мы становимся подобны первому сотворенному человеку, полностью обращенному к свету и ставшему светом.

Давайте не будем забывать, что в этом мире мы совершаем множество грехов, несем ответственность за несправедливость, нарушаем заповеди Божьи. Мы непослушны Богу, не заботимся о Его святой воле, вследствие чего становимся, в отличие от наших предков, замутненными, непрозрачными, – и благодать более не течет сквозь нас. Грех можно определить как утрату благодати Божией, дарованной нам свыше, а вместе с ней – и утрату истинного света, что в конечном итоге лишает нас вечной жизни.

Однако ничто не потеряно и, если мы решим в этот продолжительный ежегодный Великий пост потрудиться духовно и физически, то обретем взамен чувство уверенности в том, что Бог не далеко, что источник жизни и исцеления рядом. Мы ощутим, что Бог больше не просто некто вне нас, – и наше сердце вновь может стать источником, из которого текут потоки вечной жизни. Ради этого вернемся, подобно евангельскому блудному сыну, в дом Отца (От Луки 15:11-32) и, подобно ему, исповедуемся: «Отче! Я согрешил против неба и пред тобою и уже недостоин называться сыном твоим». Для этого давайте регулярно исповедоваться, чаще ходить на службу в наших приходах, будем готовы к прощению и терпению. Правильный пост учит нас быть здоровыми, более решительными в примирении, более смиренными, более милостивыми к ближним и более послушными заповедям Божиим. Время Великого поста призывает нас к усердию, глубокой молитве, причащению, чтобы питать себя Телом и Кровью нашего Спасителя, исповедовать любовь ко всем созданиям, кем бы они ни были.

Так что давайте отбросим наши сомнения и страхи и последуем за праведными, святыми и благословенными,

совершившими «добрый подвиг веры», увенчанными за это на небесах.

Именно таким образом мы направим наши души к познанию Бога, к негасимому свету, чтобы однажды достичь цели – гавани нашего истинного спасения.

Возлюбленные братья и сестры!
В конце этого Великого поста прислушаемся к голосу Христа, который говорит нашим сердцам: «Чадо! Прощаются тебе грехи твои!»

Такова наша программа в это уникальное время, когда бесконечная любовь и милость Божья проявляются ко всем особенно ощутимо; таков и конец нашего пути на этой земле. Этот путь начинается с покаяния и очищения, и заканчивается истинным даром и обетом божественной славы, которую Бог на вечные времена дал человеку. Аминь!

† Стефан,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

Возлюбленные братья и сестры!

Вновь призваны мы милостью Божией ступить на длинный путь Пасхального Триденствия, завершающей точкой которого является встреча с Господом нашим Иисусом Христом, которая включает в себя испытания распятием на кресте и славу воскресения. Иными словами, это время испытания нашей веры, необходимое для того, чтобы мы с усердием и искренним вниманием задумались обо всех наших духовных и нравственных излишествах, присущих нам всякий раз, когда мы поддаемся искушениям легкомыслия, беспечности, лени и нерадивости, будь то связано с молитвой, поисками Бога или Божественной истины, за что в Церкви все мы ответственны.

Патриарх

Фото: Pille-Riin Pihlak 2023

НАСТАВЛЕНИЕ В НАЧАЛЕ СВЯТОГО И ВЕЛИКОГО ПОСТА

вступаем в святой и благословенный сорокадневный период поста и покаяния. Это время, наполненное духовной бодростью, а также путь, которым мы идем вместе с Господом, идущим навстречу своим добровольным страданиям. Мы идем этим путем, чтобы поклониться Его светлому воскресению и быть достойными перейти от земных вещей к тому, чего «не видел глаз, не слышало ухо, и не приходило на сердце человеку то, что Бог приготовил любящим Его» (1 Кор. 2:9).

В ранней Церкви Великий и святой пост был временем подготовки к крещению учащихся, наставляемых в православной вере, которое завершалось этим священным обрядом накануне Пасхи. На крещение также указывает то, что мы понимаем и проживаем Великий пост как особое время покаяния. Покаяние называют также «напоминанием о крещении», «вторым крещением», «заветом новой жизни с Богом» – иными словами, покаяние – это повторное переживание даров крещения и обещание Богу начать новую жизнь. Пасхальные богослужения и церковные песнопения создают связь

между духовной борьбой верующих и Пасхой Господней, показывая, каким образом сорокадневный пост является предвкушением Пасхальной радости.

Святой и Великий пост является самым подходящим временем для того, чтобы осознать глубину и богатство нашей веры как личной встречи с Христом. Справедливо подчеркивается, что христианская вера является очень личной, но не индивидуалистичной. Верующие встречаются с Христом, признают и любят Его, Который есть «истинный и совершенный человек, первый и единственный» (праведный Николай Кавасила). Он Сам призывает всех к спасению, и призывает каждого лично; таким образом ответ каждого зиждется на общей вере, но в то же время является единственным и неповторимым.

Вспомним возвышенные слова Апостола Павла: «И уже не я живу, но живет во мне Христос. А что ныне живу во плоти, то живу верою в Сына Божия, возлюбившего меня и предавшего Себя за меня» (Гал. 2:20). В его словах «во мне», «меня» и «за

меня» никак не противопоставляются «нам» или «спасению всех». Апостол свободы, безмерно благодарный за небесные дары возрождения во Христе, принимает общее как свое, и, таким образом предвечное Слово Божие как бы становится человеком и воскресает из мертвых лично для него.

Опыт свободы каждого из нас, утверждение нашей веры как дарованной Христом свободы есть нечто исключительное и глубоко личное. Эта истинная свобода Христа выражается в любви к ближнему и конкретной помощи ближнему, как описано в притчах о милосердном самарянине (Лк. 10:30-37) и о Страшном суде (Мф. 25:31-46), а также в уважении к сотворенному миру, заботе о нем и в благодарном его использовании. Свобода во Христе носит личный и целостный характер. Во время Святого и Великого поста эта свобода проявляется, в частности, в том, как мы понимаем аскезу и пост. Христианская свобода, как подлинный и совершенный образ бытия, не признает мрачного аскетизма, жизни без любви и радости, словно Христос

Варфоломей, милостью Божией Архиепископ Константинополя – Нового Рима и Вселенский Патриарх, всем прихожанам: да пребудут с вами любовь и мир от Спасителя и Господа нашего Иисуса Христа; мы же желаем вам счастья, благодати и прощения.

Уважаемые братья – архипастыри и благословенные дети в Господе!

По благодати и милости Бога – подателя всех благих даров, мы

никогда и не являлся. Пост – это не только воздержание от пищи, но и отказ от греха, борьба с эгоизмом, большая направленность на нужды ближнего и сердечная забота о сотворенном мире. Опыт Великого поста питает всеобъемлющую духовность. Великий пост – это путь к Пасхе и предвкушение «свободы славы детей Божиих» (Рим. 8:21).

Мы просим Господа нашего Иисуса Христа позволить нам пройти путь Святого и Великого Поста в аскезе, покаянии, стойкости, молитве и божественной свободе. Мы завершаем наставление словами нашего духовного отца – митрополита Халкидонского Мелитона, сказанными им в Афинском соборе в 1970 году, на Божественной литургии, в воскресенье воздержания

от молока: «Мы вступаем в Великий пост, в ожидание видения, чуда и опыта Воскресения, которое есть высший опыт Православной Церкви. Когда мы движемся к этому видению и опыту не как те, кто не был прощен и не простил, когда воздерживаемся не только от мяса и жира, когда постимся не как лицемеры, а будучи в божественной свободе, духе и истине, в духе истины и в истине духа».

Великий и Святой пост, 2025 год.

† Варфоломей,
Патриарх Константинопольский,
ваш ревностный молителъ
перед Богом.

Святейший Митрополит Янины Максим, Рукоположенный епископ Адриан Галикарнасский, Уважаемые члены парламента, уважаемый Генеральный консул Украины, Ваши Превосходительства, досточтимые отцы, члены украинской общины, дорогие дети Божьи!

Обращение Его Святейшества Вселенского Патриарха Варфоломея к украинскому дипломатическому корпусу и украинской общине Стамбула в связи с третьей годовщиной российского вторжения.

**В воскресенье воздержания от мяса
23 февраля 2025 г.
В церкви Святого Николая в Стамбуле**

Прошло три года с момента несправедливого и разрушительного вторжения Российской Федерации в Украину. За это время сгинуло несчетное количество жизней, были разрушены дома, вывезены с родных мест целые общины. Семьи разлучены, города лежат в руинах, миллионы людей вынуждены жить в изгнании. Эта война оставила глубокие раны не только на земле, но и в сердцах страдающих людей.

Бог не забывает беженцев, потерявших свои дома, разлученные семьи и пленных. Из наших сердец возносится молитва о вывезенных на чужбину детях и военнопленных. Да утешит Господь их близких, поддержит их и позволит им вернуться домой с миром.

Если мы будем непрестанно молить Бога направить руководителей государства к обретению мира, то поймем, что истинный мир не может быть навязан силой или прихотями извне. Этот процесс должен задействовать Украину в качестве равноправного участника, бесстрашно отстаивающего свое право на существование, и принести исцеление опустошенной войной земле. Мы признаем неустанные усилия президента Зеленского по защите суверенитета и целостности Украины.

нашу реакцию на бедствия, несправедливость и тиранию. Война на Украине – не просто конфликт между народами; это моральное испытание для Европы и всего мира. Война требует сделать выбор между правдой и обманом, справедливостью и угнетением. Принятые сегодня решения сформируют историю, определив, восторжествует ли честность или продолжатся жестокость и ненависть.

Готовясь к Святому и Великому посту, – времени размышлений и духовного обновления, – давайте молиться о том, чтобы всецело посвятить себя обретению истины, примирения и мира. Подобно тому, как воскресение Христа следует за Его страданиями, мы верим, что Украина воскреснет, что тьма войны не продлится долго и вновь воссияет свет справедливости.

Придя на молитву в этом храме, – духовном пристанище для украиноязычных верующих этого города, – мы подтверждаем непоколебимую солидарность константинопольской материнской Церкви с Украиной. С самого начала мы осуждали эту агрессию, поддерживали суверенитет Украины, осуждали империалистическое стремление к власти, которому нет места в современном мире. Святая и Великая Церковь Христова не может оставаться равнодушной, когда торжествует несправедливость.

Украина пережила огромные трудности, в том числе голодомор – нарочно созданный голод, в результате которого погибли миллионы людей. Народ этой земли подвергался преследованиям и систематическим попыткам стереть его национальное самосознание. Однако, несмотря на все испытания, народ оставался непоколебим, хранил свою веру, язык и культуру. В настоящее время Украина вновь борется не только за свою территориальную целостность, но и за свое существование.

Международное сообщество не должно отворачиваться или поддаваться обману ложных нарративов и дезинформации. Оно не должно мириться с продолжением оказания давления или соглашаться на компромиссы, ущемляющие основные права. Будущее должно быть построено на прочном фундаменте международного права, самоопределения и взаимного уважения, а не принуждения и подчинения.

Вселенский Патриархат по-прежнему сохраняет непоколебимую преданность Украине и ее благочестивому народу. Надеюсь на скорейшее окончание войны и исцеление раненых, мы продолжаем говорить правду, провозглашать справедливость и поддерживать страждущих. Мы ждем тот день, в который Украина и все народы смогут жить в мире, безопасности и свободе.

Мы молимся за погибших, скорбящих, раненых и перемещенных людей, жаждающих возвращения. Вспомним Евангелие, напоминающее нам о том, что, служа страждущим, беженцам и невольникам, мы служим Христу.

Никакая сила не может побороть дух народа, который не желает сдаваться. Ни один народ не имеет права навязывать свою волю другому, и никакая власть не может стереть историю народа. Суверенитет Украины неоспорим и не может быть предметом переговоров под вывеской дипломатии.

Сегодня, согласно православному церковному календарю, мы вспоминаем о Страшном суде. Этот день напоминает нам о важности наших дел; о том, что мы несем ответственность за

Да благословит Господь Украину силой и стойкостью! Да утешит Он скорбящих, исцелит страждущих и принесет свободу пленным. Да поведет Он все человечество к будущему, в котором царит добродетель, уважается истина и согласие становится реальностью.

Да благословит всех вас Бог!

Катехизация

Великая суббота – Христос в царстве смерти

Иеромонах Серафим Сепяля

Да молчит всякая плоть человеческая и да стоит со страхом и трепетом и ни о чем земном в себе не помышляет: ибо Царь царствующих и Господь господствующих идет на заклание отдать Себя в пищу верным.

Предваряют Его сонмы Ангелов со всеми Началами и Властями; многоочитые

Херувимы и шестикрылые Серафимы, закрывая лица свои и воспевая песнь: Аллилуйя, аллилуйя, аллилуйя

Херувимская песнь Великой субботы

«Бог мертв! И мы Его убили». Эта мысль Ницше сбылась буквально в Иерусалиме две тысячи лет назад. Источник жизни был умерщвлен; источник света был похоронен, – и люди умыли руки. Установленный Богом день отдохновения стал днем, в который Отец всех дней лежал бездыханным. Однако Великая суббота – все же не час тьмы, а рассвет вечного утра. Это суббота суб-

бот, сияющая ярче полуденного света.

Святое бездыханное тело, завернутое в саван, лежит во гробе в то время, как Его душа сходит во ад. Его безжизненное тело лежит, ожидая своего часа, спит животворящим сном, который призван пробудить весь род человеческий от тяжкого сна греха.

Изумленные ангелы восхваляют Его шестствие. Когда бессмертная жизнь нисходит в смерть, она умерщвляет смерть своим божественным светом. Как это возможно? Однако это так. Совершенно невозможное стало возможным. И

поэтому изумлены ангелы, и возносят хвалу: «Как умираешь Ты, о Жизнь? Как оказался Ты во гробе? Ты разрушаешь власть смерти и выводил мертвых из геенны».

Паства на земле присоединяется к хвалебному песнопению ангелов, почитая чудесные страдания и погребение, спасшие нас от гибели. Тело Бога помещается в гробовую сень, как свеча под спуд, чтобы разогнать тьму загробного мира. Носитель незакатного света вошел в самую темную ночь, чтобы все заполнить Своим сиянием. Послушный Своему Отцу, Он сошел в самый низ

ада, чтобы воскресить род человеческий из мертвых. Сошла в могилу переполненная живой водой Жизнь, возжелавшая вернуть к жизни прозябающих в пещерах загробного мира.

Премудрость Божия, Сам Господь сошел на землю, чтобы спасти Адама. Когда Он не нашел Адама на земле, Он отправился искать его в глубинах царства мертвых. Некогда Адам испугался, услышав в раю шаги Бога; теперь же он радуется, когда те же шаги разносятся эхом по царству мертвых. Добрый пастырь нашел пропавшую овцу. Кто есть Адам? Адам – это мы. Когда мы покинем эту жизнь, то уже не исчезнем в бездне ада, а будем овцами в раю Христовом.

Для современного человека сошествие в царство мертвых может показаться мифом или сказкой. Однако это можно понимать так, что когда Иисус умер, то отправился туда, где находится всякий усопший. Ветхий Завет называет это место царством мертвых или адом (шеол). Каков же ад? Что именно происходит после смерти и куда мы идем? Мы этого не знаем. Но именно в эту неизвестность отправился воплотившийся в человека Христос. Загробный мир иногда представляют в виде некоего существования в виде тени, более близкого к небытию, чем к бытию. Его окончательную форму называют адом.

Загробный мир, как и ад, означает полное отсутствие любви, абсолютное одиночество, тотальный страх. Поэтому поворотным событием является момент, когда Тот, Кто является жизнью и любовью, входит в этот мир смерти и отсутствия любви. Источник бытия появляется в мире небытия, который вынужден отступить: загробное царство ощутило ужас, его силы дрогнули, ворота не выдержали и стены рухнули.

Любовь содержит в себе требование бесконечности, нерушимости. Воскресение есть непреодолимая сила любви перед лицом смерти. Это объединяющая сила распростертых на кресте рук. Ограничивая себя, безграничное проявляет свою безграничную доброту. Его приход на землю, Его движение навстречу страданиям, его погребение – все это ограничивало Бесконечного до самого конца. Он полностью истратил то, что было для Него свойственно, и через это опустошение высвободилась безграничная жизнь. Это был изначальный взрыв абсолютного парадокса, по сравнению с которым даже рождение всей материальной Вселенной является совершенно незначительным. Сирийские отцы церкви называли возникновение сотворенного мира символом воскресения Христа, а не наоборот! Таким образом, рождение Вселенной было прообразом той силы, которая явилась во всеобъемлющей Пасхе Господней.

Итак, Христос вошел в царство смерти, чтобы указать мертвым путь к жизни.

Испорченная природа человека обновляется с Ним и в Нем. Царство смерти – мир, где нет жизни и куда жизнь не проникает – заполнила Жизнь. «Царство смерти задрожало, встретив Тебя, о Слово, ибо увидела, что Тот, Кого считало добычей, был Бог, весь израненный и одновременно всемогущий, и, увидев это, ужаснулось».

После того, как Христос завершил Свое дело спасения здесь, под солнцем, Он пришел к вратам царства смерти, к нижним местам существования. Он возжелал посмотреть в глаза смерти и принести утешение потомкам Адама, потерявшим надежду в смертной сени. Стены царства смерти крепки с древних времен, и врата его на запоре, – но они рухнули от взгляда Господа. Сила живого огня расплавляет, словно воск, эти прочно запертые врата, и лучи его света освещают все, – даже недоступные дальние закоулки ада. Свет ярче света солнца, которым воссиял Христос на горе Фавор, теперь светит в царстве смерти, и тьма стремглав бежит от него.

Тот же голос, воззвавший Лазаря из гроба, с начала времен говорит мертвым в царстве смерти. Смерть чувствует ужас, завидев Пришедшего во ад, которого законы царства мертвых не в силах удержать. С начала времен смерть властвовала над человеком, словно властитель страха, не давая никаких объяснений, оставляя каждого рыдать в свое время. Но теперь настала очередь самой смерти петь жалобную песню и оплакивать судьбу.

Неизвестный на Западе отец армянской церкви Елисей (Егише), написал в V веке проповедь в стихах, в которой плач смерти разносится по царству мертвых:

Кто он, вошедший в мою неприступную твердыню, лишивший меня моей природной тьмы? Ужасное пламя его огненного величия сжигает меня, для меня здесь, в ночи, не осталось ни одного темного уголка, ни места, куда бежать, ни логова, в котором укрыться. Некуда бежать – ни в дальнюю даль, ни к близкой пропасти, в которой найти убежище. Бездна вопиет: «Он здесь!» Горы тают словно воск пред Его сиянием. Он взял пучину в плен, Он сверг силы тьмы – мои мрачное воинство. Горе мне! Он забрал мои сокровища, Он не оставил мне ни надежды, ни утешения. Никто не может стать мне опорой.

Для первых отцов церкви происходящее в царстве мертвых было большим источником вдохновения. Из переживаний лучезарной Великой субботы рождались стихи, проза и красноречивые проповеди, в которых поясняется в образах значение сошествия в ад. В се-

редине IV века святитель Кирилл Иерусалимский описывал, как Христос вывел из ада пророков: «О, привратники загробного мира, что боитесь взглянуть на Него? Что за ужас объял вас? Смерть бежала, и бегство показало ее трусость, а святые пророки устремились к Господу: Моисей-законодатель, Авраам, Исаак, Иаков, Давид, Самуил, Исайя и Иоанн Креститель, некогда свидетельствовавшие о Нем, спрашивая: «Ты ли Тот, Который должен придти, или ожидать нам другого?» Ветхозаветные святые отцы возвестили о Победе Господа, и теперь Он пришел искупить Своих провозвестников. Так сбылись слова древнего псалма: «Сколько Ты показал мне скорбей многих и злых, и, обратившись, оживотворил меня и из бездн земли вывел меня».

Святитель Епифаний († 403) описывает сошествие Господа во ад как поиски заблудшей овцы. Христос повелел спящему в аде Адаму, олицетворяющему весь род человеческий, проснуться: «Я не для того сотворил тебя, чтобы ты сидел в темнице. Восстань же из мертвых, ибо Я емь жизнь мертвых. Восстань, дело рук Моих, созданное по образу Моему. Восстань и выйдем отсюда, ибо ты во Мне, и Я в тебе; мы едины и неразделимы».

Победа Христа была победой как духа, так и тела. Христос пришел в мир, чтобы облечься в человеческую плоть и во плоти войти в царство смерти. Ефрем Сирин выражает это так: «Поскольку смерть не могла Его истязать без тела, и ад не мог поглотить Его без плоти, Он пришел от Девы, чтобы получить колесницу, на которой мог бы въехать в ад». В полученном от женщины теле Христос вошел в царство смерти.

Христос вошел в царство смерти как обычный покойный, но с его приходом там произошло нечто уникальное. Преподобный Ефрем описывает произошедшее, отождествляя смерть – величайшего и последнего врага человека – с хищником: «Смерть искала пищи; она пришла, по своему обыкновению, к смертному плоду, надеясь сделать его своей добычей. Но сама жизнь, убийца смерти, тайлась в нем и ждала; когда смерть, ничего не подозревая, начала поглощать плод, она была вынуждена изрыгнуть свою добычу, а с ней – и многих других».

Ефрем также рассказывает, как Христос встретил в царстве мертвых первую женщину – мать жизни. «Затем Он подошел к Еве – матери всех живущих. Ева – виноградник, который смерть разорила собственными руками, чтобы вкусить его плоды». Ева стала источником смерти для всего живого, но из нее пророс и новый побег – Мария, в которой зародилась новая жизнь. Так плод жизни пророс из древней лозы человеческого рода.

Христос облечся в плоть смертного человека, чтобы сделать свое тело ис-

точником жизни для всех смертных. Его жизнь была посеяна в землю, как пшеничное зерно, – и это зерно взошло и повлекло за собой многих других. Таким образом Он сделал Своего убийцу – смерть – сеятелем жизни.

В Эдеме Бог запретил есть плоды с дерева, олицетворявшего жизнь; теперь же Тот, Кто есть сама жизнь, стал жизнью мертвых. Смерть не могла удержать покойного, в котором есть жизнь. Христос «похитил достояние смерти и унес ее сокровища», пишет святой Ефрем.

Смерть поглотила всех праведников, но в пасхальную субботу искупаются все. Смерть, где твоя победа? Смерть, этот исконный враг, исчезла, как дым перед лицом Иисуса. Преподобный Дорофей Газский утверждает, что со времен Адама души людей оставались за пределами рая, а когда они покидали свои тела, то отправлялись в царство мертвых. «Но, когда Христос был распят на святом и животворящем кресте, Он освободил нас Своей собственной кровью из темницы, в которой враг заточил нас как рабов от самого грехопадения». Врата рая распахнулись.

Самой сложной для восприятия частью пасхального послания, возможно, является учение, касающееся событий Великой субботы, согласно которому Христос одновременно находится как на престоле с Отцом, так и в царстве мертвых. С одной стороны, Он неотделим от Своего тела; с другой стороны, Он действует в царстве мертвых пока тело лежит в гробу, оставаясь при этом единой личностью. Именно в этом трудном для понимания обстоятельстве кроется главное таинство Пасхи. Чтобы это понять и осознать, нужен острый ум. Все слова и фигуры речи в этом случае являются лишь инструментами для созерцания истины. Важно, что Христос, как единая личность, «распадается, не распадаясь», чтобы объединить в себе противоположные и несовместимые друг с другом уровни. Каждый из этих уровней – небо, земля, царство мертвых – уже превосходит наше понимание, и потому, рассматривая единство между ними, не стоит продвигаться слишком быстро.

Божественность Христа осталась нетронутой несмотря на страдания, а Его человеческая природа стала непорочной через страдания. Божественная природа Христа, единая и нераздельная с Отцом и Святым Духом, была в аду, могиле и раю ради спасения человека. Он находился по ту сторону времени, а значит, и по ту сторону места.

Великая суббота есть день отдохновения из дней отдохновения, исполненный покоя, описанного в Ветхом Завете. Суббота, проведенная Христом в смертном сне, превосходит человеческий опыт. Это был благословенный Богом истинный седьмой день – день отдохновения, в который само творящее Слово почilo от всех своих дел.

Этот благословенный день отдохновения является кануном нового мира. Новый мир – это царство, в котором правит Тот, Кого ждет и видимый, и невидимый мир.

В Великую субботу ангелы ждут, чтобы он воскрес и перенес душу и тело из темницы смерти в мир вечности. Небеса ждут Его воскресения, чтобы Он мог вознести с Собой находящихся внизу и сделать их божественными по благодати. Престол ожидает Его воскресения, чтобы Он мог вновь сесть на него и привести к нему праведных, чтобы они царствовали вместе с Ним. Отец ждет, чтобы Он привел с собой заблудшую овцу, которую нашел в стране смертной тени. Кирилл Эдесский – сирийский христианский писатель 4-го века – в своем пасхальном гимне вкладывает в уста Христа следующие слова: «Возрадуйтесь тому, что Я вам сказал и открыл. Я приведу всех вас к Отцу, и все останутся при моем. Я Сам открыл путь туда и прошел по нему. Посмотрите, борьба осталась позади, – и Адам увенчан».

Великая суббота также известна как день, когда распятый вместе с Иисусом разбойник обрел рай. Он не слышал всего того, что говорил Христос апостолам и прихожанам, но своей искренней верой и любовью получил сразу все, что постепенно постигал бы в церкви, если бы остался в земной

жизни. Закоренелый преступник был признан достойным спасения и жизни только за свою веру и покаянные слова. Так стоит ли кому-то еще отчаиваться или сомневаться?

Нас приобщают Кресту Господню и Его воскресению в святом крещении. Поэтому в ранней церкви служба накануне Пасхи была также временем крещения оглашенных, т.е. наставляемых в истинах веры. В Финляндии также многие становятся членами православной церкви в Великую субботу. Пасха – это праздник новой жизни, а что может быть большей радостью новой жизни для прихода, чем радость по поводу принятия нового члена?

Пасхальные богослужения означают духовное обновление и ободрение для всех христиан. Церковные песнопения и чтения поясняют глубину пасхального послания с разных углов зрения, но всегда сохраняют определенную поэзию, которую, в свою очередь, подчеркивают прекрасные мелодии.

В Иерусалиме события Великой субботы отмечаются уникальной церемонией схождения Благодатного огня, – возможно, наиболее своеобразной Божественной литургией. В этом богослужении нет песнопений и чтений, а есть только ожидание чуда и само чудо. С вечера Страстной пятницы в Храм

Гроба Господня стекаются тысячи паломников. В церкви темно, все свечи погашены. Ожидание длится всю ночь и продолжается утром. В субботу, в послеобеденное время прибывает Иерусалимский православный патриарх и входит в Гроб Господень, не имея при себе никаких средств для добывания огня. Напряжение ожидания нарастает. И вдруг он выходит из гробницы, неся священный огонь, который чудесным образом зажегся сам собой. Прихожане ликуют: каждый стремится как можно быстрее зажечь от священного огня свою связку свечей. Паломники стараются принести огонь в свои дома. В 19 веке некоторые из них возвращались в Россию с фонарями, в которых постоянно горел священный огонь.

В настоящее время огонь в тот же день привозят в Грецию. В аэропорту Афин расстилается красная дорожка, в готовности стоит оркестр; огонь встречают руководители церкви и государства. В течение вечера огонь раздается по алтарям затемненных церквей в ожидании ночного богослужения.

По мере приближения конца Великой субботы в воздухе уже витает радостная атмосфера. На губах верующих ощущается вкус молока и меда. «Ибо это – благословенная суббота. Она – упокоения день, в который почил от всех дел Своих едиnorodный Сын Бо-

жий... и вновь вернувшись к тому, чем был через воскресение, Он даровал нам вечную жизнь».

Великая суббота подошла к концу. Садится солнце, на все снисходит тишина. Земля молчит, ее царь еще спит смертным сном. Ночная тьма призывает взойти воскресное солнце, – призывает к обновлению всего мира.

«Не рыдай надо Мною, Матерь, видя, что Тот Самый Сын, Которого Ты без семени зачала во чреве, во гробе: вот Я восстану и прославлюсь и, как Бог, превознесу навсегда и во славе тех, которые с верою и любовно прославляют Тебя».

Женщины, теперь собирайте свои благовонные мази и готовьтесь выйти навстречу своему Господу и Богу. Восстань, о Податель жизни! Восстань победителем, спящий Лев от колена Иудина!

Монах иерей Серафим Септяля. Фото Айи Сайламыки.

Самый сильный козырь

Протоиерей Матфей Палли

Покой благословенного Великого поста в этом году нарушается сильной тревогой, охватившей как наш народ, так и другие народы. Волей-неволей, когда церковный год призывает нас готовиться к воскресению Господа нашего постом, покаянием и воздержанием от мирских страстей, мы все больше начинаем задумываемся о мировой политике. Останемся ли мы свободными и независимыми или вновь станем разменной монетой в сделках между великими державами? Сможет ли наша, столь много страдавшая за прошедший век родина, продолжить жить в мире, или наш народ вновь увидит ужас, разрушение и порабощение жестоким врагом? Даже если этого не произойдет, вполне вероятно, что мир уже не будет прежним, и рядом со старым противником, несколько сменившим свое обличье, мы с испугом и неприязнью увидим, как бывший наш большой соратник и соратник поворачивается к нам спиной.

Я пишу эти строки по состоянию на середину марта, и неизвестно, как изменится ситуация к моменту публикации газеты. Возможно, что-то изменится к лучшему, но навряд ли поменяются основные тенденции или завершится

сколько-нибудь прочным миром захватническая война России против Украины. Пусть хотя бы наступит ясность в отношении отдаленного будущего. Обо всем этом высказали и высказывают множество мнений и мыслей политические обозреватели и прочие комментаторы, но давайте посмотрим на вещи с духовной точки зрения, а не только с политической и социальной, поскольку у нас есть нечто большее: надежда и вера, а также видение мира в плане вечности.

Ни Библия, ни Священное Предание не учат нас, что в этом мире есть хоть что-то незыблемое и постоянное, а если и есть, так это грех и несправедливость. «Годы проходят, грехи остаются, тираны правят...» – писал средневековый монах-доминиканец в Таллинне. Да, ни в одном уголке мира нет никакой уверенности в прочном мире, счастье и прогрессе; напротив, в Евангелиях, в книге Откровения и прочих текстах мы встречаем предостережения о трудных временах и конце света: «Ибо восстанет народ на народ» (От Марка 13:8), – говорит нам Сам Господь. Так было со времен древнего грехопадения; уже во втором поколении брат убил брата: Каин убил Авеля. Представление о «конце истории», о прочном и стабильном мировом порядке так и не стало реальностью; к настоящему времени идея конца истории отправлена на свал-

ку истории. Мы не можем сейчас, как и никогда ранее, быть уверены в прочном мире и счастливой жизни, – причем даже в той степени, в которой это вообще возможно в этом мире. Так же, как каждого из нас в этом мире подстерегает «король призраков – смерть», не говоря уже о всевозможных бедах и невзгодах, так и миру и народам угрожают войны, разрушения и прочие бедствия. Хотя так было со времен изгнания людей из рая, в настоящее время к этому добавились угроза ядерной войны и опасность того, что вместо борьбы за сохранение окружающей среды наши взаимные распри и гонка вооружений могут обернуться ужасными катастрофами в будущем.

В то же время у нас нет ясности, что это случится именно здесь и сейчас. Хотя угроза возросла, мы не знаем ничего определенно. Какая-то угроза сопровождает жизнь везде и всегда. Некоторые страхи сбываются, но большинство – нет. Подобно тому, как практически каждый человек, а особенно верующий, может вспомнить события, когда смерть, несчастный случай или сложная ситуация казались неизбежными, но все обошлось благополучно – Бог уберечь – так и мы не можем видеть в будущем только плохое. Также и в большем масштабе наихудшие возможности не обязательно сбываются. Мы видим некоторые черты в развитии мировых со-

бытий, которые могут привести к определенному конечному результату, но все обстоятельства, вернее, большую их часть мы все же не видим. Сильные мира сего, а также стоящий за ними зачастую князь мира сего пытаются играть в свою игру и полагают, что у них на руках более сильные карты. Некоторые полагают, что самый сильный козырь именно у них. Но над всеми ними есть еще Некто, направляющий эту игру, и, хотя Он позволяет играть более слабым игрокам, последний и самый сильный козырь, тем не менее, находится у Него.

Нам известно, что все в этом мире и сам этот мир переходят. В конечном итоге мы ждем не тысячелетнего царства на этой земле, а нового неба и новой земли. Мы не можем возлагать свои основные надежды на сохранение нашего падшего образа жизни. Однако мы можем и должны молиться о том, чтобы события развивались так, чтобы мы могли стремиться к этому новому миру разумно и в согласии. Да, тот самый Приход, который взывает: «Маран-афа! Гряди, Господи!» – также молится «за царей и за всех начальствующих, дабы проводить нам жизнь тихую и безмятежную во всяком благочестии и чистоте» (1 Тим. 2:2). В каком-то смысле всегда существует напряженность между миром грядущим и этим миром: «Не любите мира, ни того, что в мире!» (1 Послание

Иоанна 2:15), с другой стороны, «Ибо так возлюбил Бог мир, что отдал Сына Своего Единородного, дабы всякий верующий в Него, не погиб, но имел жизнь вечную» (От Иоанна 3:16). Одно из величайших таинств христианства заключается в том, что нам уже дана возможность соприкоснуться с будущей жизнью посреди этого мира. Будущая жизнь – Царствие Божие – не просто где-то в далеком будущем или высоко на небесах; будущая жизнь рядом с нами и уже явилась. Она с нами в той мере, в какой мы живем и пребываем во Христе. Если мы крещены во имя Христа и умираем с Ним, то мы умираем для старого мирового порядка, для

жизни во грехе, и для нас открыт вход в грядущее Царство. Нам не нужно бесконечно горевать или беспокоиться о выживании этого мира и его порядка. «В мире будете иметь скорбь; но мужайтесь: Я победил мир» (От Иоанна 16:33). Следует оставаться твердыми в вере в Иисуса Христа и Его евангельские заповеди в надежде на Него. Иногда это трудно, очень трудно, но Он Сам помогает нам продвигаться вперед и направляет нас. Великий пост призван углубить наше чаяние иного мира и наше хождение с Господом в окружении событий и обстоятельств этого мира. Последние всегда запутаны, полны опасностей и страхов. Но имен-

но здесь находятся Божьи обетования и предвкушение грядущей жизни; мы просто должны смотреть на проблемы ясным взглядом. Чтобы достичь ясного видения, нам иногда следует ограничивать свои физические потребности и уделять больше времени молитвам, погружаться во внутреннюю тишину, чтобы увидеть Того, Кто пребывает за рядом и над этим миром.

Итак, хотя нас сопровождает множество страхов и опасностей, у нас также есть надежда на вечную жизнь, которая была явлена нам в Иисусе Христе среди этого мира. Мы знаем, что Творец по-прежнему правит всем сущим здесь, как

бы ни была велика сила падших в гордыню ангелов и жадных до власти людей в этом грешном мировом порядке. В любой ситуации и в любое время мы можем надеяться на Бога и рассчитывать на то, что Он уберет нас здесь, на земле, и ответит от нас худшее. Но даже если все в этом мире рухнет, будь то на личном, местном или глобальном уровне, в руках Бога все равно будет самый сильный козырь – вечная жизнь, обещанная тем, кто верен, кто непоколебимо держится Христа и раскаивается, даже когда ошибается, потому что идет с Ним и предвкушает Его любовь уже здесь, и в полной мере – в мире грядущем.

Скончался епископ Тартуский Илия

17 декабря 2024 года после продолжительной и тяжелой болезни скончался епископ Тартуский Православной Церкви Эстонии Илия (в миру Отт Ояперв).

«Епископ Илия уже долгое время болел, а в последние недели сильно страдал телесно; теперь же Господь призвал к Себе нашего дорогого брата и освободил епископа Илию от всех телесных недугов. Господь наконец даровал ему вечный покой. Наши мысли и молитвы сопровождают епископа Илию на его пути в Царство Небесное», – сказал председатель ПЦЭ – митрополит Таллинский и всей Эстонии Стефан.

Митрополит Стефан добавил, что сохранит в своей памяти епископа Илию как замечательного священнослужителя, обладавшего исключительным талантом переводчика. «Благодаря ему мы получили полный перевод литургического календаря, что было очень трудоемким предприятием», – сказал он и подчеркнул, что для каждого труда епископа Илии была характерна основательность. «Он выполнял свои пастырские задачи с душой и по-отечески заботился о своих церковнослужителях», – сказал митрополит Стефан.

Епископ Илия родился 11 мая 1977 года в Тарту. В 1995 году он окончил Тартускую гимназию имени Мийны Хярма; в 2000 году получил степень бакалавра, окончив с отличием теологический факультет Тартуского университета, а в 2003 году прошел обучение в магистратуре. Епископ также проходил дополнительное обучение в университетах Перуджи, Санкт-Петербурга, Воронежа и Риги.

28 июля 2006 года будущий епископ Илия был рукоположен в сан диакона, 15 апреля 2007 года – в сан иеромонаха; возведен в сан архимандрита 9 октября 2008 года митрополитом Таллинским и всея Эстонии Стефаном. Илия служил в

церкви святого Алексея в Каркси-Нуйя в сане диакона, затем – священника. С осени 2007 года до зимы 2009 года также служил священником в церкви Вознесения Господня в Аруссааре и в церкви Успения Пресвятой Богородицы в Тухалаане. 12 июня 2008 года синод ПЦЭ избрал Илию епископом Тартуским, а 10 января 2009 года митрополит Стефан рукоположил его.

Отпевание епископа Илии состоялось 20 декабря в кафедральном соборе Успения Пресвятой Богородицы в Тарту. Епископ похоронен у алтарной стены в саду церкви Святых Захарии и Елизаветы в Ряпина.

Фотографии: священник Кристиан Отсманн, 2024 г.

EAÕK Väandra apostlite Peetruse-Pauluse koguduse kirikukoori traditsiooniline palverännak 23. juulil 2024 Pärnu- ja Läänemaa EAÕK kirikutesse

Luule Pöder

Ühel imekaunil suvisel hommikul alustas Väandra kirikukoor päikesetõusul teekonda Väandra Pärnu poole. Peagi tervitasid meid läbi iidsete pärnapuudevõrde päikesekiirte säravad Sindi Jumalailmumise koguduse kiriku ristidega tornid. Lapsepõlves sõitsin sageli sellest suursugusest hoonest mööda, kui olin teel Pärnusse. Siis tundus see hoone väga salapärasena. Aga seekord sõitis buss kiriku ette, kus meid ootas naeruline ülempiiskop Ignatios Rand. Rõõmus tervitamine ja tutvumine ning kohe tegime suure tiiru ümber suure kiriku. Ignatios tutvustas meile kirikut nii väljast- kui ka seestpoolt. Kirik valmis 1899. aastal ja samal aastal ka pühitseti. Koguduse minevik on olnud ränk, aga meie jaoks ajalooa väga huvitav. Enamik kirikuid olid teatud aegadel kasutuses ladedena. Sindi kirikus hoiti näiteks Pärnu teatri rekvisiite. Tundus, et osa rekvisiite on veel praegugi seal varjul. Kiriku sise- ja välisosa pakub praegu küll peavarju, aga vajab korralikku remonti. Loomulikult ei jätnud laulukoor tutvumast hoone akustikaga. Laulsime tänulaule ja teoseid möödunud suve vaimuliku laulupeo repertuaarist ka

kõigis teistes teekonnal külastatud kirikutes. Juba ette ära öeldes oli igas kirikus suurepärase akustika.

Ignatios Rand oli meie teejuhiks palverännaku lõpuni.

Edasi viis rännutee meid suurte metsade keskele Urustesse, Issanda Taeveminemise koguduse kirikusse. Meid võttis vastu koguduse hea haldjas Sirje Järvet. See kirik valmis 1873. aastal ja pühitseti 1874. aastal, kirik on praegugi avatud ning seal peetakse liturgiaid. Hoone on hästi säilinud.

Järgmisena võttis meid vastu preester Agaton Paalberg Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu koguduse kirikus. Kirik valmis 1873. aastal. Kogudus loodi juba enne kiriku ehitamist 1847. aastal. Pühakojas on mälestustahvel Kõpus sündinud EAÕK esimesele piiskopile Platonile. Kirikut kasutab kogudus, kuid see on avatud ka teelistele. Tänu laul kõlas puhtalt. Imeline oli kirikus päikesekiirte mängu jälgida.

Järgmiseks sihtpunktiks oli Seli-Tõstamaa Püha Vassilius Suure koguduse eriline puudust kirik, mis valmis 1864. aastal. Meid võttis vastu koguduse liige Liina Kingsepp. Väga huvitav oli kuulata koguduse ajaloo ja tänapäevastest tegemistest.

Ees ootas kohtumine Paadrema Püha Kolmainu koguduse kiriku ja liikmetega. See huvitav punastest tellistest pikk hoone valmis 1889. aastal ja samal aastal ka pühitseti. Meid võttis vastu koguduse liige Heli Vahing oma abilistega. Oli, mida vaadata ja kuulata. Koguduse elu on aktiivne ja toimekas.

Viimaseks sihtpunktiks jäi Haapsalu Maria-

Magdalena kirik oma tibukollases rüüs roheliste kuplitega. Meid võõrustas preester Jüri Ilves, kes pajatas põhjalikult pühakoja huvitavast ja keerulisest ajaloo. Tänu laul kõlasid kenasti ja fotograafe oli rohkem kui üks.

Kõige lõpuks ootas meid kõrvalmajas, koguduse hoones, preestri abikaasa kaetud rikkalik kohvilaud. Ei saa mainimata jätta, et aeda valvas eriline valvur, kes algul oma suuruse ja triibulise karvkatte poolest tundus tiigrina, aga hiljem selgus, et see on kass, kes kardab isegi hiiri.

Oleks patt jätta Haapsalut külastades promenaadil jalutamata... Loomulikult nautisime sealset mereõhku ja tuult, rooside ilu ja lõhnu ning kauneid luikesid merel liuglemas.

Loomulikult oli see rännak meile väga hariv ning silmaringi laiendav. Inimene ei peagi minema kaugele kodumaast, et hoomata maailma struktuuri ajutisust ning kõrgemate sfääride ajatust. Kõik on siin olemas, oska vaid üles leida. Meid vastu võtnud vaimulikud on väga targad ja koguka teadmistepagasiga, kuid lihtsad inimesed. Tänu neile saime kustutada veidi teadmistejahu ja turgutada tunnetusi. Tänu Taevaisale tuksleb meie südames nüüd rohkem armastuseenergiat.

Suur tänu kõigile meie vastuvõtjatele. Eriline tänu meie palverännaku giidile ülempiiskop Ignatiossele ning nende palverännakute organiseerijale, Väandra apostlite Peetruse-Pauluse koguduse juhatuse liikmele ja koorijuhile Maria Mahlapuule. Suur tänu Taevaisale!

Usk ja Elu 2025, nr 21

Kaks aastat ei ole meie ajakiri Usk ja Elu ilmunud ning seekord on lugeja käes 2024.-2025. aasta kaksiknumber. Meie kiriku juubeliaastal, 2023, ilmus aga Usuteadusliku Ajakirja erinumber, mis oli pühendatud just EAÕK saja-aastasele ajaloole ning kus oli ära toodud statistilisi andmeid ka tänapäeva kohta.

Nimetatud ajakirjas ilmus kaks võõrkeelset artiklit: Priit Rohtmetsa ja Toomas Schvaki „Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku loomine – ajalugu ja tõlgendused“ inglise keeles ning metropoliit Grigorios Papatomase „Autokefaalia-autonoomia ja Kiriku kanooniline eel-jurisdiiktsiooniline õigus“ prantsuse keeles. Mõlemad ilmuvad käesolevas Usu ja Elu numbris eestikeelsetena ja on nõnda kättesaadavad neilegi, kellele originaaltekstid polnud loetavad. Peale selle ilmub esmakordselt Filadelfia metropoliit Melitoni „Ühe Kiriku ristitee

üleülestõusmiseni. Kogemuslik tunnistus“, mis jagab autonoomia taastamise aegsete sündmustega seotud inimese mälestusi, rikkastatuna rohke arhiivimaterjaliga.

Niisiis on kogu ajakirjanumber pühendatud kahe aasta tagusele autonoomiajuubelile. Sajas aastapäev ütleb meie kiriku ajaloo ja ka praeguse elu kohta nõnda palju, et seda ei ammenda ühe aastaga, vaid asjakohane on pikem ja põhjalikum käsitlemine ja meelepidamine. Jätuks sellele on kindlasti ka juunis toimuv konverents, mis on seotud metropoliit Aleksandri põrmu naasmisega kodumaale.

Illustratsioonideks on Eesti kunsti ühe suurmeistri Raul Meele teoste reproduktioonid.

Loodame ajakirja lahket vastuvõtmist lugeja poolt ja et siin väljaantav materjal aitaks orienteeruda praegustes kiriklikes ja seaduslikes aruteludes ja vaidlustes.

